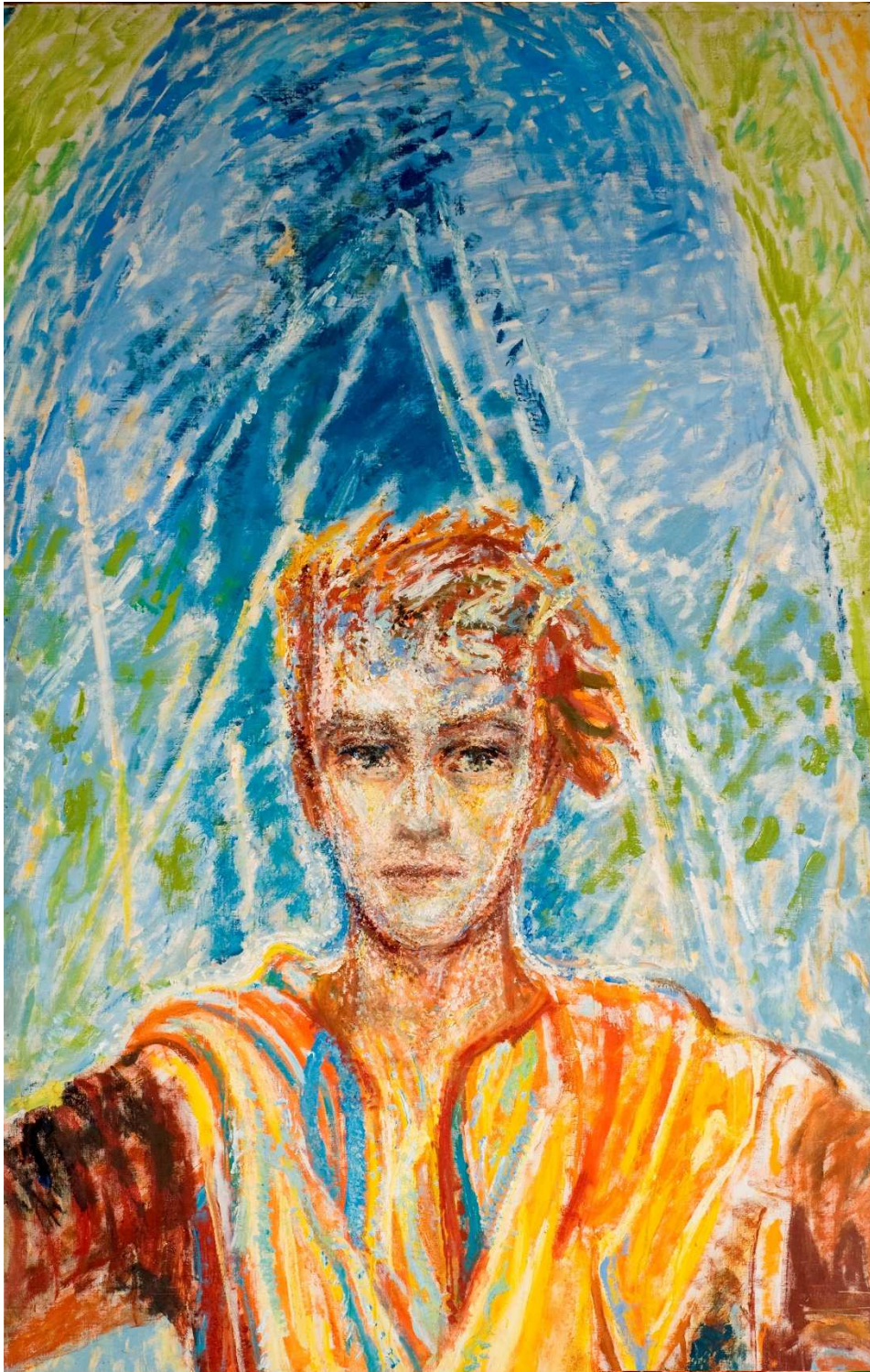

ÅRSRAPPORT 2017- TUNSBERG BISPEDØMME

Til forside bildet: Foto © Maria Saxegaard.

Fra vigslingen av Hønefoss nye kirke. Hønefoss kirke brant i januar 2010. Åtte år senere stod en ny kirke på branntomta. Bildet viser alterpartiet, *Himmeltrærne*. Kunstnerne Julia Vance har formet alteret, prekestolen og døpefonten av en marmorblokk, og Petter Sutton har laget alterutsmykningen.

"Den unge Kristus". Detalj av altertavle Henrik Sørensen.
Altertavle bestående av seks paneler, 1955-1958. Olje på plate, 234 x145.
Holmsbu bildegalleri Henrik Sørensens samlinger. Foto: Drammen Museum

INNHold

Del I: LEDERS BERETNING	s.6
Del II: INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL	s.10
Virksomheten og samfunnsoppdraget	s.10
Overordnede mål.....	s.11
Oversikt over Tunsberg bispedømme.....	s.11
Samarbeid.....	s.12
Omtale av organisasjonen.....	s.13
Volumtall og nøkkeltall for bispedømmet.....	s. 14
Del III: ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER.....	s.15
Samlet vurdering av resultater, måloppnåelse og ressursbruk i 2017.....	s.15
Resultater og måloppnåelse 2017.....	s 16
1. Gudstjeneste og kultur.....	s.18
Vigsler.....	s 25
Gravferd.....	s 26
2. Dåp og trosopplæring.....	s.31
Konfirmasjon.....	s 35
3. Kirke og samfunn.....	s.38
Diakoni.....	s.38
Grønne menigheter.....	s. 39
En misjonerende kirke.....	s.41
Kommunikasjon.....	s.43
4. Rekruttering og frivillighet.....	s.43
Prestedekning og bemanning.....	s 44
Frivillige medarbeidere.....	s 49
5.Oppdrag fra Kirkerådet.....	s.51
6. Biskopens virksomhet.....	s 53
Del IV: STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN.....	s.54
HMS/Arbeidsmiljø.....	s.55
Likestilling.....	s.56
Del V: VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER.....	s.58
Del VI: ÅRSREGNSKAP 2017	s.59

Tallene for 2017 som fremlegges er hovedsakelig basert på menighetenes innrapportering. Disse er de samme tall som SSB innhenter i sin kirkestatistikk. Alle menigheter, med et unntak, Sande menighet (noen nøkkel tall foreligger, eller tall fra 2016 er brukt for Sande) har innlevert sin statistikk. I noen tilfeller avviker tallene i rapporten fra de tall som er offentliggjort i *Statistikkhefte 2017*. Grunnen er at noen menigheter ikke hadde innlevert sine tall til den oppgitte frist. Bispedømmet har derfor innhentet disse tallene fra menighetene, samt kvalitetssikret disse på annen måte.

Del I: LEDERS BERETNING

Nåde som forandrer

Sola gratia - Nåden alene! Dette begrepet som er hentet fra Luthers teologi, kan stå som en overskrift over virksomheten i Tunsberg

bispedømme i 2017. *Sola gratia* forteller både om en tydelig vektlegging i forkynnelse og arbeid – samtidig som at *Sola gratia* ble navnet på en av bispedømmets største satsninger sammen med Agder og Telemark bispedømme – nemlig utstillingen i Drammen museum med kirkekunst i 500 år og praktboken med det samme klingende navn: *Sola gratia*. 2017 har vært et merkeår i kirkens og bispedømmets historie. 2017 er året der Den norske kirke ble eget rettssubjekt med tilsvarende virksomhetsoverdragelse av de tilsatte i presteskap og administrasjon. Samtidig har det vært året for markeringen av 500-årsjubileet for reformasjonens begynnelse og den Lutherske kirkens tilkomst. Begge deler har altså handlet om forandring og fornyelse.

Som nevnt har disse to store begivenheter i 2017 hatt stor innvirkning på virksomheten i Tunsberg bispedømme. Samarbeid og god forberedelse er forutsetningen for et godt resultat i en endringsprosess, både ved enkeltstående arrangementer eller et større prosjekt. Jubileumsåret 2017 har derfor vært et år fylt med intensivt arbeid, mange nye utfordringer og en rekke gjennomføringer av godt planlagte prosjekter.

Når det gjelder virksomhetsoverdragelsen, ble denne gjennomført i et nært samarbeid med Kirkerådets dyktige administrasjon og i teamarbeid med de øvrige bispedømmer. Flere medarbeidere fra Tunsberg bispedømmes administrasjon var engasjert i arbeidsgrupper og tillitsmannsarbeid. Dette ga oss god innsikt i de ulike spørsmål som dukket opp i løpet av våren og resten av året 2017. Forandring tar tid og koster innsats. Vi har i Tunsberg bispedømme også til tider erfart at uvisshet om tolkning av regelverk og nye administrative rutiner har hatt sin pris. Både bispedømmeråd og biskop har vært svar skyldig i kontaktmøter, råd og utvalg når medarbeidere eller tillitsvalgte krevde handling og holdepunkter mens vi som administrasjon var underveis – sammen med overordnede myndigheter.

Gjennom den nære kontakten vårt bispedømme har hatt med sentralkirkelige myndigheter i samband med virksomhetsoverdragelsen, tror vi at Tunsberg bispedømme som organisasjon har fått økt kompetanse til implementering og overføring av erfaringer og kunnskap til bispedømmets prester og øvrige ansatte også i tiden framover. Vi anser det derfor som en riktig satsning av krefter og ressurser når Tunsberg bispedømme har gått så aktivt inn i forarbeid og endringsprosess med Prosjekt 2017 og virksomhetsoverdragelsen.

Den kirkefaglige del av bispedømmets virksomhet er i Tunsberg organisert i et Menighets- og kirkeforum under ledelse av kirkefagsjef. Biskopen arbeider nært med disse

medarbeiderne i forbindelse med planlegging og gjennomføring av Kirkemøtets og bispedømmets strategiske satsninger. Gjennom året 2017 har fullføring av prosjekter og gjennomføring av arrangementer knyttet til Luther-jubileet stått i sentrum for den kirkefaglige satsningen. Flere store prosjekter har vært gjennomført i tråd med strategier og årsplaner.

I denne sammenheng - og sett i relasjon til måloppnåelse 2017, ønsker vi spesielt å nevne trosopplæringsprosjektet «Luther øre» som har tatt utgangspunkt i Luthers 95 teser. Prosjektet har vært gjennomført i samarbeid med fire prosjektmenigheter. Som pilotprosjekt rettet mot barn og unge i skole- og konfirmantaldre, har man utarbeidet metoder for å levendegjøre reformasjonens innhold i vår tid. Både i Tunsberg bispedømme og flere andre steder i landet, har dette inspirert til liknende prosjekter og nye arbeidsformer. Tjøme menighet fikk i 2017 IKO's Trosopplæringspris for sitt arbeid knyttet til nettopp «Luther øre» – prosjektet.

Kirkerådets satsning på scenekunst for barn og unge har i Tunsberg bispedømme ført til et samarbeidsprosjekt ved navn «Katharinas stemmer» som har blitt vist i en rekke menigheter både i og utenfor bispedømmet. Dette er en figurteaterproduksjon som retter seg spesielt mot konfirmanter, ungdom og eldre. Bispedømmerådet brukte i denne sammenheng også økonomiske ressurser, noe som har gjort stykket mer tilgjengelig for menighetene. Vi oppfatter at dette har vært et vellykket prosjekt med stor nytteverdi for bispedømmet og menighetene som har tatt imot tilbudet om besøk til sin lokale kirke. Som kombinert kultursatsning og trosopplæring vil dette kunne gi føringer for senere prosjekter innen disse områdene. Våren 2017 har dessuten alle prestene i bispedømme deltatt på en prostivis videreutdanning kalt «Reformasjon nå».

Vi har tidligere i beretningen nevnt at Tunsberg bispedømme i samarbeid med Agder og Telemark bispedømme har tatt initiativ til og produsert den store utstillingen «Sola Gratia – kunst og kirke i 500 år». Gjennomføringen av utstillingen i Drammen museum førte til stor interesse og svært gode besøkstall – bl.a. en uoffisiell rekord i fremmøtte på åpningsdagen og ca. 5000 besøkende i den aktuelle perioden. De samarbeidende bispedømmene ga ut en gjennomillustrert bok med samme tittel og tematikk. Boken er allerede utsolgt og trykket i nytt opplag.

Høsten 2017 gjennomførte Tunsberg bispedømme et seminar i samarbeid med Høgskolen i Sørøst-Norge og Agder og Telemark bispedømme. Seminaret samlet deltakelse fra kirke og

akademia under tittelen «Reformasjon i 500 år». Biskopene fra de to bispedømmer deltok med innlegg og foredrag sammen med historikere, teologer og andre forskere. Tema var en forlengelse av temaer fra boka «Trådene i samfunnsveven» - en bok om hva reformasjonen har betydd for Norge og det norske samfunn.

Tunsberg bispedømme har i 2017 arbeidet videre ut fra visjonen til Den norske kirke – «Mer himmel på jord» og med vår egen fokus på «Nåde». Med dette enkle og innholdsfulle ordet «Nåde» som overskrift, har bispedømmet i 2017 fokusert på prestetjenesten, arbeidet med innholdet i gudstjenesten og satset på dåp.

Gjennom biskopens 14 dagers omfangsrike visitaser prostivis i menighetene, tverrfaglig kompetanseutvikling og inspirasjonssamlinger (som 1. juni i Drammen med alle kirkelige tilsatte i begge linjer) har «Nåde» som forandrer, gir håp og ny retning i menneskers og medarbeideres virkelighet vært løftet fram av biskop, proster, prester og medarbeidere ved bispedømmekontoret og ute i menighetene.

Endring kan dessuten være overskrift over de religiøse og demografiske forhold som gjør seg gjeldende i bispedømmets større byer, men også i mindre lokalsamfunn der asylsøkere og nye innbyggere preger sammenhengen. Tunsberg bispedømme har i mange år hatt fokus på det dialogiske og flerreligiøse møtet. Drammen og Tønsberg er eksempler på lokalsamfunn der man gjennom lang tid har bygget opp et godt innarbeidet flerreligiøst samarbeid i lokalmenighet og i storbyvirkeligheten. Vi har dessuten i vårt langstrakte bispedømme etter hvert fått mye erfaring fra mindre steder der voksne og barn fra en annen kultur og kanskje med annen religiøs bakgrunn, møtes med kirkens og lokalsamfunnets åpenhet og gjestfrihet. I 2017 har arbeidet med å opprette et dialogsenter i Drammen blitt fullført, og bispedømmerådet har lagt en foreløpig økonomisk grunnvoll sammen med Areopagos og Kirken i Drammen.

Måloppnåelse

Det skjer et omfangsrikt og variert hverdagsarbeid i Tunsberg bispedømmes menigheter. Det er likevel en kjensgjerning at en rekke viktige måltall viser en nedadgående tendens. Det finnes også tall som viser økende oppslutning og aktivitet. Dette gjelder bl.a. større oppslutning rundt kulturarrangementer i kirken, en økning i antall ungdomsgrupper og ungdomsgudstjenester. Synlighet i media har også økt – både gjennom biskopens aktive skribentarbeid, og fornyet arbeid med hjemmesiden. Tunsberg bispedømmes hjemmeside har økt antall treff fra 8999 i 2016 til hele 28.548 sidevisninger i 2017.

Dåpstallene, gudstjenesteframmøtet generelt og andre viktige tall gir oss derimot grunn til ettertanke og refleksjon. Ikke minst gir det grunn til videre arbeid med å forstå situasjonen og til å finne nye strategier og hovedfokus i det kirkelige arbeidet. Et spørsmål vi stiller oss er hvorvidt noen av de svakere tall angående oppslutning om kirke og kirkelige handlinger

beror på samfunnsutviklingen i kanskje like stor grad som interne strategier og satsningers vellykkethet eller motsatt.

Når vi ser tallene fra trosopplæringen for 2017, er det grunn til stor glede over den viktige og omfattende virksomheten vi har på dette området. Tilskuddet til trosopplæring det siste året har sørget for at aldersgruppa 0 – 18 år får et variert tilbud både av breddetiltak og av kontinuerlig trosopplæring over tid. Konfirmantarbeidet med tilhørende leirvirksomhet må også sees i denne sammenhengen.

Tallene fra trosopplæringen i 2017 gir noen viktige signaler om de utfordringer som står foran oss når trosopplæringen nå har blitt innarbeidet i alle menigheter og har funnet sin form. I Tunsberg har oppslutningen om trosopplæringstiltakene samme oppslutning som i 2016. Årsakene kan være mange og komplekse. Kanskje handler det om manglende ressurser etter hvert som kostnadsnivået blir belastende for fellesrådene, kanskje har det med et økende antall aktivitetstilbud generelt og prioritering av tidsbruk blant barn og unge.

Ressurser og prioriteringer

Tunsberg bispedømme fikk i 2017 et lite underskudd totalt for hele virksomheten.

Den økonomiske situasjonen i Tunsberg bispedømme bærer preg av at det ennå er uløste problemstillinger knyttet til finansiering av prestedtjenesten. Vi rapporterer om den økonomiske situasjon et annet sted i denne årsrapporten. Bispedømmerådet mottar ekstra lønnsmidler for å lønne og drifte den nasjonale gravplassrådgiveren som er tilsatt i Tunsberg bispedømme. I 2017 har man også i Tunsberg fått et spesielt ansvar for å forvalte de 4 mill. som departementet har gitt som øremerket tilskudd til gravplassforvaltning og gravplassrådgivning i bispedømmene.

I tillegg finansierer vi en betydelig kompetanse- og prosjektvirksomhet med midler fra kirkelige og humanitære fond. Alt i alt kan Tunsberg bispedømme se tilbake på en svært aktivt reformasjonsjubileumsår med prestedtjeneste og gudstjenester, kulturarrangementer, diakoni, misjon, trosopplæring, rådgivning for kirkehus og gravferd, kompetansesamlinger på ulike felt - og ikke minst med de spennende forsøk man har hatt med utvidet prostivis bispevisitas i soknene over en 14 dagers periode.

Tønsberg 01.03.2018

Per Arne Dahl
Biskop

Lill Tone Grahl-Jacobsen
Bispedømmerådsleder

Del II: INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL

Virksomheten og samfunnsoppdraget

Tunsberg bispedømme i Den norske kirke er et av 11 bispedømmer i Norge. Det ble utskilt fra Oslo bispedømme i 1948. Det er det største trossamfunnet i Buskerud og Vestfold, og medlemmene utgjør 67,61 % av den totale befolkningen. Vårt samfunnsoppdrag er å være en folkekirke i samsvar med Grunnlovens § 16. Bispedømmet var i 2017 en enhet i rettssubjektet Den norske kirke.

Bispedømmet blir ledet av biskopen og bispedømmerådet med felles administrasjon, bispedømmekontoret, i Tønsberg. *Myndighet og ansvarsområdet* for biskop og bispedømmerådet følger bl.a. av Kirkeloven, Gravferdsloven, Tjenesteordning for biskop, og tildelingsbrevet fra Kirkerådet.

Bispedømmerådet

Bispedømmerådet har 10 medlemmer som sammen med de andre bispedømmerådene utgjør Kirkemøtet. Hovedformålet for bispedømmerådets virke, er etter Kirkeloven beskrevet slik: «*Bispedømmerådet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i menighetene, og det skal fremme samarbeidet mellom de enkelte menighetsråd og andre lokale arbeidsgrupper innen bispedømmet*».

Bispedømmerådets oppgaver er særlig knyttet til:

- kirkerettslig forvaltningsmyndighet.
- arbeidsgivermyndighet overfor prester.
- tiltaks- og samarbeidsorgan innen bispedømmet.
- service- og kompetanseorgan overfor menigheter og medlemmer.

Bispedømmerådet fordeler statlige tilskudd til trosopplæring og særskilte stillinger innen kirkelig undervisning og diakoni. Bispedømmerådet kan opprette og nedlegge stillinger innenfor tildelt ressursramme. Bispedømmerådet tilsetter proster, prester i lokalmenighetene og fengselsprester. I tillegg er bispedømmerådet arbeidsgiver for de tilsatte på bispedømmekontoret. Tunsberg bispedømmeråd er også tillagt arbeidet med gravplassrådgivning på nasjonalt plan og er arbeidsgiver for den nasjonale gravplassrådgiveren og juridisk rådgiver.

Biskopen

Biskopen har tilsynsmyndigheten for hele den kirkelige virksomheten i bispedømmet, og er arbeidsgiver for prestene og skal ta vare på kirkens lære og kirkens enhet.

Overordnede mål

Bispedømmerådet og biskopen har lagt til grunn de mål og føringer som er gitt av Kirkemøtet og Kirkerådet. Det overordnede mål for Tunsberg er å *legge til rette og inspirere menighetene i bispedømmet til å virke «Mer himmel på jord - som menigheter i en bekjennende, åpen, tjenende, misjonerende folkekirke».*

Bispedømmets årsplan for Tunsberg bispedømme, som tar sitt utgangspunkt i gjeldende visjonsdokument for Den norske kirke, ligger også til grunn for virksomhet og aktiviteter.

Bispedømmets viktigste ressurser for å nå hovedmålene er våre ansatte og frivillige medarbeidere. Ut fra dette er det for bispedømmet avgjørende å legge til rette for at prestene, og andre vigslede grupper, kan utføre sin tjeneste på en god måte. Derfor er kompetanseutvikling og relasjonsbygging prioritert gjennom kursvirksomhet og rådgivning.

Oversikt over Tunsberg bispedømme

Bispedømmet er delt inn i 10 prostier, 35 fellesråd og 111 sokn. Geografisk omfatter dette Buskerud og Vestfold fylker. Antall innbyggere (beregnet) pr 31.12. 2017 var i Vestfold: 249 296 personer, og i Buskerud: 282 086 personer. Antall medlemmer er 359 239.

Antall sokn: 111

Gjennomsnittlig antall kirkemedlemmer pr. sokn: 3236

Gjennomsnittlig antall ikke-medlemmer pr sokn: 1550

Gjennomsnittlig antall kirkemedlemmer pr. fellesråd: 10 887

Inndeling

Følgende tabell (tabell 1) gir en oversikt over de 10 prostiene, deres navn og geografiske utbredelse slik de var i 2017:

FYLKE	Navn på prosti	Omfatter følgende kommuner
Buskerud	Hallingdal	Flå, Gol, Hemsedal, Hol, Nes og Ål kommuner
	Kongsberg	Flesberg, Kongsberg, Nore og Uvdal og Rollag kommuner
	Ringerike	Hole og Ringerike kommuner
	Lier	Hurum, Lier og Røyken kommuner
	Eiker	Krødsherad, Modum, Nedre Eiker, Sigdal og Øvre Eiker kommuner
	Drammen	Drammen kommune
Vestfold	Nord-Jarlsberg	Hof, Holmestrand, Horten, Re, Sande og Svelvik kommuner
	Domprostiet	Nøtterøy, Tjøme og Tønsberg kommuner
	Sandefjord	Andebu og Sandefjord og kommuner
	Larvik	Lardal og Larvik kommuner

Tabell 1: Prostiene med tilhørende kommuner.

Medlemmer

Tabell 2 viser antall sokn, fellesråd, medlemmer i Den norske kirke og den totale befolkningen i bispedømmet:

Prosti	Antall sokn	Antall fellesråd	Medlemmer i Den norske kirke pr. 12.01.2017*	Total befolkning pr 31.12.2017 **	Kirkemedlemmer i % av befolkn. 2017	Kirkemedlemmer i % av befolkn. 2016	Kirkemedlemmer i % av befolkn. 2015
Domprostiet	9	3	48 492	72 167	67,19 %	67,89 %	72,4 %
Larvik prosti	14	2	33 330	46 818	71,19 %	72,13 %	75,5 %
Sandefjord prosti	10	1	41 719	62 754	68,48 %	67,83 %	71,9 %
Nord-Jarlsberg prosti	15	6	46 600	67 557	68,98 %	69,95 %	70,4 %
Ringerike prosti	11	2	26 820	37 198	77,48 %	73,57 %	77,0 %
Lier prosti	10	3	38 159	57 868	65,94 %	67,07 %	71,5 %
Drammen prosti	8	1	38 214	68 849	55,50 %	56,37 %	60,1 %
Eiker prosti	10	5	44 379	63 534	69,85 %	71,27 %	74,6 %
Kongsberg prosti	13	4	24 319	34 018	71,49 %	72,13 %	75,1 %
Hallingdal prosti	11	6	15 261	20 619	74,01 %	74,54 %	77,5 %
Sum	111	33	359 293	531 382	67,61 %	69,28 %	72,40 %

Tabell 2: Medlemmer i Den norske kirke fordelt pr prosti. * Tallene viser kun medlemmer og inkluderer ikke «tilhørige», dvs. barn som ikke er døpt, men hvor en eller begge av foreldrene tilhører DnK. ** Tall hentet fra SSB. Befolkningstallene for Domprostiet er redusert og Sandefjord prosti er øket grunnet sammenslåing av Stokke, Andebu og Sandefjord kommuner i 2017.

Kommentar: I 2017 økte det totale antallet medlemmer med + 54 (+ 0,015 % fra 2016) samtidig som befolkningen økte med + 5185 personer (en økning på 1,04% siden 2016). Økningen i prosentandel for Sandefjord prosti skyldes kommunesammenslåing. Det prostiet som har det lavest andel av medlemmer (55,50 %) er Drammen prosti. En hovedforklaring er den demografiske sammensetning i Drammen kommune. 19 510 personer, dvs. 28,3 % av befolkningen i prostiet hadde innvandrerbakgrunn.

Samarbeid

Bispedømmerådet samarbeider nært med de f.t. 111 sokn med tilhørende menighetsråd,

samt de 33 kirkelige fellesråd. Der er også nært samarbeid med frivillige, kristelige organisasjoner, og bispedømmerådet har et formelt samarbeid med 6 misjonsorganisasjonene gjennom SMM (Samarbeidsråd menighet og misjon).

Omtale av organisasjonen

Ledelsestruktur og lokalisering

Tunsberg biskop og Tunsberg bispedømmeråd har felles administrasjon lokalisert i Tønsberg by. Bispedømmerådet er tilsettingsorgan og økonomiforvalter. Biskopen leder prestedtjenesten. I Tunsberg bispedømme er det ti prostier som hver for seg er tjenesteområde for prestene. Prestetjenesten ledes av prostene. De øvrige kirkelige ansatte har i hovedsak fellesrådet som arbeidsgiver.

Bemanning

I Tunsberg bispedømme er det ansatt 118 prester og proster i 115,4 årsverk. Ved bispedømmekontoret er det ansatt 15 personer inkludert biskopen. Disse utfører til sammen 15 årsverk.

Antallet	prester:	118	Antall	diakoner/diakoniarbeidere:
10 proster			27 diakoner og 3 diakoniarbeidere	
76 sokneprester			15 stillinger med statlig tilskudd.	
19 kapellaner				
6 prostiprester			Antall kateketer/ trosopplærere/	
4 seniorprester			Menighetspedagoger: 84 i ulike stillingsstørrelser.	
3 spesialprester			Av disse er 9 kateketstillinger med statlig tilskudd	
			Antall	kirkemusikere/kantor:
			102 i ulike stillingsstørrelser	

Fra orgelskolen i Re. Orgelpedagogen Bjørn Vidar Ulvedalen sammen med Tuva L. Wergeland. Orgelskolen» har i dag 9 elever i alderen 8-15 år.

Volumtall og nøkkeltall for bispedømmet

Tabell 3 viser utvalgte volumtall for bispedømmet 2017. Disse kommenteres i del III.

Volumtall for bispedømmet	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antall dåpshandlinger	3628	3544	3381	3317	3039	3083	2810	2614
Antall konfirmerte (Deltatt i forbønns-handlingen)	3898	3843	3941	3639	3715	3523	3456	3193
Antall kirkelige vigsler	995	908	935	843	815	802	793	777
Antall kirkelige gravferder	4061	4051	3849	4012	3953	4016	3856	4110
Antall gudstjenester totalt (søn- og helligdager)	4582	4586	4510	4597	4465	4374	4334	4207
Samlet antall gudstjenestedeltakere (søn- og helligdager)	428 899	443 995	421 175	415 013	410 806	395 105	379 781	355 459
Gjennomsnittlig gudstjenestedeltakelse (søn- og helligdager)	94	97	93	90	92	91	88	84

Tabell 3: Volumtall for bispedømmet 2010-2017.

Tabell 4 viser utvalgte nøkkeltall fra årsregnskapet for bispedømmet 2017. Disse kommenteres bl.a. i del VI:

Nøkkeltall for årsregnskapet	2014	2015	2016	2017
Antall årsverk	134,4	133,1	135,1	130,35
- herav prestedtjeneste	118,4	116,6 *	118,6 *	115,35*
Samlet tildeling post 01	99.009.000	101.606.000	105.913.000	117.429.000
Utnyttelsesgrad post 01	101,2 %	102,4 %	101,6 %	102,4 %
Driftsutgifter	100.224.209	103.994.600	107.620.498	120.277.069
Lønnsandel av driftsutgifter	89,1 %	88,4 %	89,8 %	93,3 %
Andel lønn brukt i prestedtjenesten	79,1 %	77,9 %	79,5 %	81,5%
Lønnsutgifter pr årsverk	663.917	690.366	715.053	840.633

Tabell 4: Utvalgte tall fra Årsregnskapet 2016. * Tall oppgitt her avviker fra etatsstatistikken som feilaktig har inkludert biskopen i prestedtjenesten. Driftsutgiftene har økt med 12.656.571,- fra 2016 til 2017. Fra 01.01.2017 er det inkludert pensjon og lønnsrefusjoner i dette beløpet. (11,8% økning). Midler til nasjonal gravplassforvaltning – inkludert lønn til juridisk rådgiver – er holdt utenfor regnestykket, både kostnadmessig og 1 ansatt. Tildelt beløp i 2017 kr 1 350 000. Mindre forbruk trosopplæring 2016 ble overført 2017 i driftsrammen til bispedømmet. Kr 658 000 er derfor trukket ut i tildelt beløp i tabellen.

Del III: ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER

SAMLET VURDERING AV RESULTATER; MÅLOPPNÅELSE OG RESSURSBRUK

Tunsberg bispedømme, i Den norske kirke, sitt samfunnsoppdrag er å være en folkekirke i samsvar med Grunnlovens § 16. Dette skjer gjennom det lokale kirkelige arbeid og ved at bispedømmet målrettet arbeider for å være til for kirkens brukere, dens menigheter, ansatte og frivillige.

Resultatene viser at Den norske Kirke i Tunsberg bispedømme fortsatt fremstår som en landsdekkende, lokalt forankret kirke der 67,71 % av befolkningen finner tilhørighet og en grunnleggende livstolkning gjennom medlemskap i Den norske kirke. Samtidig ser vi av medlemsstatistikken at den ikke øker i takt med befolkningsveksten. Flere av medlemmene velger å ikke bære barna til dåp. Årsakene er komplekse og kan tolkes som en del av de endringsprosesser som vi ser i vårt samfunn.

Faksimile fra plakat til bispedømmesamling for alle ansatte 2017.

Gjennom menighetene fremstår kirken fortsatt som en lokalt forankret kirke, som inviterer mennesker i alle aldre og livssituasjoner til tro og felleskap. Kirken står sterkt i forholdet til mennesker i krise og sårbare situasjoner, og det er mye kompetanse på relasjoner innen kirkens organisasjon.

Måloppnåelse:

Det må innrømmes at målene utfra de oppgitte resultatindikatorne på mange felt ikke er tilfredsstillende.

Ressursbruk:

Generelt mener vi at ressursene vi har tilgjengelig stort sett brukes på en måte som gir god kirkelig betjening. Det gjøres et betydelig arbeid for å få ressursene til å strekke til.

Konklusjon:

Sviktende gudstjenester, lavere oppslutning om dåp, vigsel og gravferd, samt utfordringer i trosopplæringen gir oss en indikasjon på at resultatet kunne vært bedre. Dette gir oss utfordringer og muligheter til å legge nye strategier for å møte negative trender, og til å styrke de områder som er i vekst. Slik kan vi fortsatt være del av en landsdekkende bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke, tro mot evangeliets utfordringer.

RESULTATER OG MÅLOPPNÅELSE 2017

Det vil i det følgende bli rapportert på følgende strategiske mål:

- 1. Gudstjenestelivet blomstrer.**
- 2. Flere søker dåp og trosopplæring.**
- 3. Folkekirken engasjerer seg i samfunnet**
- 4. Flere får lyst til å jobbe i kirken.**

Det rapporteres her på de strategiske mål, resultatmål og nøkkelindikatorer fastsatt av Kirkerådet for 2017.

Strategisk mål	Resultatmål	Resultatindikatorer	Resultat
Gudstjenestelivet blomstrer.	Oppslutningen om gudstjenestene øker	Gudstjenestedeltakelse	Nedgang fra 2009 på - 19,65 %
	Gudstjenestetilbudet holdes oppe	Gudstjenestefrekvens	59 % (nedgang fra 2016 på - 2 % poeng)
	Flere velger kirkelig vigsel	Antall vigslar	777 *
	Oppslutning om kirkelig gravferd holdes oppe	Antall kirkelige gravferder	4123 (økning i antall)
	Kirken gir rom for ulike kunst- og kulturuttrykk	Antall konserter og kulturarrangementer i kirkene	1105 konserter og 268 kulturarrang.
	Flere menigheter inkluderer samisk språk i gudstjenester	Antall menigheter som inkluderer samisk språk i lokale gudstjenester	0
Flere søker dåp og trosopplæring.	Oppslutningen om dåp øker	Andel døypte av tilhørende	Andel på 75 % for alder 1 år (nedgang - 2,6 % fra 2016)
	Omfanget i trosopplæringstilbudet øker	Gjennomsnittlig timetilbud i menighetene	324 timer i snitt pr. menighet (nedgang - 63,5 t fra 2016)
	Oppslutning om trosopplæringstiltakene øker	Deltakerandel i utvalgte, landsomfattende tiltak	Mellom 10%-78% i de ulike tiltak
	Oppslutningen om konfirmasjon holdes oppe	Konfirmerte av døypte 15-åringer	78 % (nedgang fra 2016 - 2 %)
Folkekirken engasjerer seg i samfunnet.	Flere menigheter utvikler plan for diakoni	Andel menigheter med godkjent plan	64 % (+ 1 % fra 2016)
	Kirken blir mer tilgjengelig på Internett	Antall treff på nettsider	28.548 sidevisninger (stor økning)
	Flere menigheter blir «Grønn menighet»	Antall grønne menigheter	38 (ingen endring fra 2016)
	Flere menigheter er engasjert for misjon	Antall menigheter med inngått misjonsavtale	89 (80, 1%) (med SMM: 77)
Flere får lyst til å jobbe i kirka	Rekrutteringen til vigslede stillinger styrkes	Antall vigslinger	4 (2 prester, 1 diakoner og 1 kateket)
	Flere engasjeres i frivillig tjeneste i kirka	Antall frivillige	6974 (nedgang på - 66)

Tabell 5: Kirkerådets resultatmål og indikatorer for 2017 *Tall for antall inngåtte ekteskap og døde totalt for 2017 foreligger ikke fra SSB ved rapporteringstidspunktet. Dette gjør at vi ikke kan si noe om andelen av kirkelig vigsel eller gravferd

1. GUDSTJENESTELIVET BLOMSTRER

Resultmål:

- Oppslutningen om gudstjenestene øker.
- Gudstjenestetilbudet holdes oppe
- Flere velger kirkelig vigsel
- Oppslutning om kirkelig gravferd holdes oppe
- Kirken gir rom for ulike kunst- og kulturuttrykk
- Flere menigheter inkluderer samisk språk i gudstjenester

1-A. GUDSTJENESTELIV

Resultatmål:

Oppslutningen om gudstjenestene øker
Gudstjenestetilbudet holdes oppe

Nøkkelindikatorer:

Gudstjenestedeltakelse
Gudstjenestefrekvens

Gudstjenestefrekvens og gudstjenestedeltakelse søn- og helligdager

Vurdering av resultat og måloppnåelse

- Mål ikke nådd

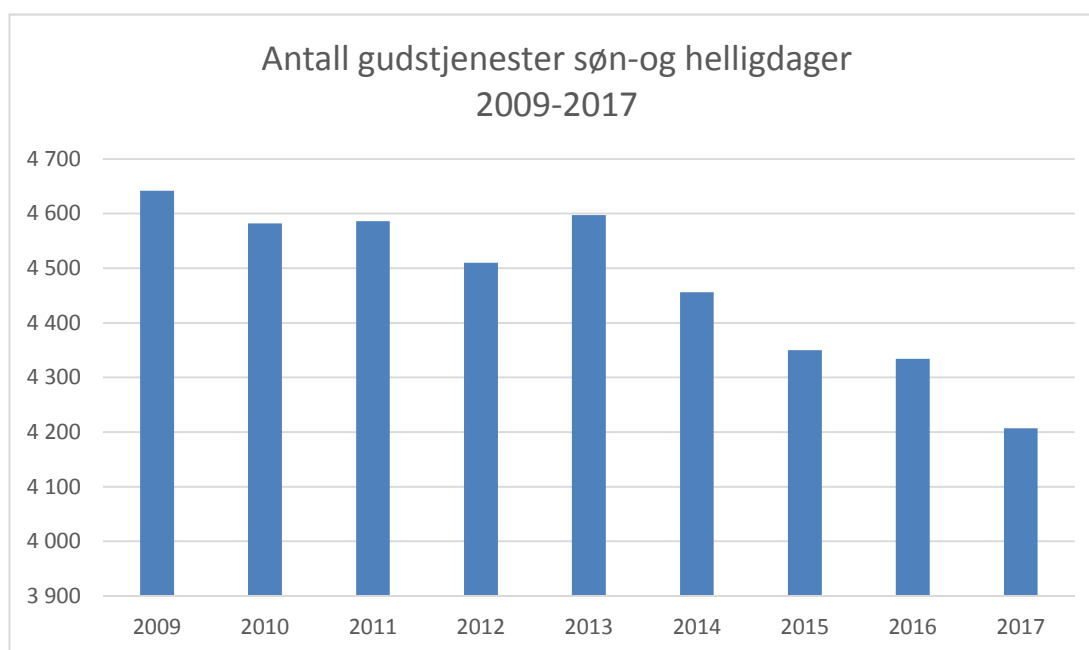
Antallet gudstjenester søn- og helligdager i 2017 var totalt 4207. Tallene innrapportert fra menighetene viser et snitt på gudstjenestedeltakelse i 2017 på 84 deltakere pr. gudstjeneste. Dette tilsvarer en nedgang fra 2010 på 10 personer i snitt pr. gudstjeneste. Denne reduksjonen må også sees i sammenheng med at det er avholdt 127 gudstjenester mindre enn sammenlignet med 2016. Tilbudet av 2.- dagsgudstjenester og sommergudstjenester innen prostiene er redusert. Disse har også vært dem med dårligst oppslutning lokalt. Gudstjenesteforordningene er gjennomgått, og det er i enkelte prostier gitt tillatelse til prøveordninger med flere felles gudstjenester innen prostiet. Den lavere gudstjenestefrekvensen er et resultat av en styrt utvikling, som er tilpasset våre ressurser og konsekvensene av en ny arbeidstidsavtale for prestene. Det siste er et element som det ikke var tatt høyde for på nasjonalt nivå når strategien for inneværende periode ble lagt. I Åros sokn reduserte de f.eks. med 4 gudstjenester (de dårligst besøkte) for å sikre økt oppslutning til gudstjenestene med feiring av dåp i soknet på de andre søndagene.

Tabell 6 viser de faktiske tall på antall gudstjenester og gudstjenestedeltakelse i Tunsberg bispedømme for perioden 2009-2017:

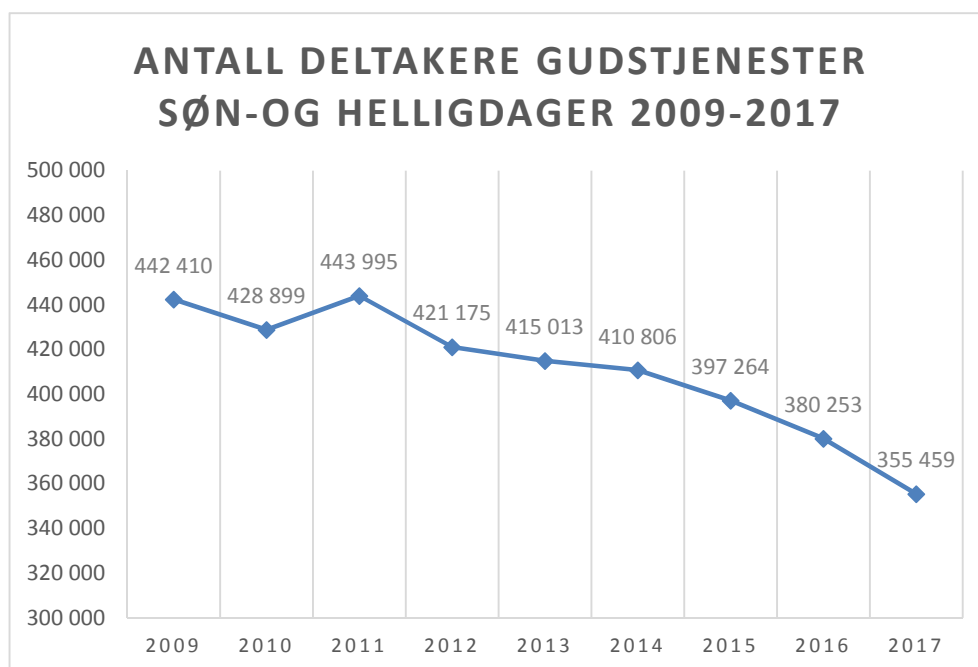
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Gudstjenester	4 582	4 586	4 510	4 597	4 456	4 350	4 334	4 207
Deltakere	428 899	443 995	421 175	415 013	410 806	397 264	380 253	355 459
Snitt	94	97	93	90	92	91	88	84

Tabell 6: Antall gudstjenester og gudstjenestedeltakelse i Tunsberg 2010-2017.

Grafisk fremstilt ser dette slik ut mht. antall gudstjenester det har vært på de 64 søn- og helligdager i 2017:

Den gjennomsnittlige **gudstjenestefrekvensen** (= hvor mange søndager og helligdager det gjennomsnittlig er gudstjenester pr. sokn) beregnet utfra 64 søn- og helligdager i 2017 er på **59 %**. Grafen på neste side viser antall deltakere på gudstjenester søn- og helligdager i Tunsberg 2009-2017:

I tabellen nedenfor gis det en oversikt over antall deltakere og gudstjenester på søn- og helligdager i samme tidsrom, fordelt på det enkelte prosti.

PROSTI	2010		2013		2014		2015		2016		2017	
	Antall	Deltagere	Antall	Deltagere	Antall	Deltagere	Antall	Deltagere	Antall	Deltagere	Antall	Deltagere
Kongsberg	374	31478	376	31712	372	32899	344	30531	366	29476	342	26920
Drammen	455	44256	467	40881	435	43268	444	38044	405	35728	386	32512
Ringerike	347	28939	320	25617	326	25592	327	25798	303	21686	308	25392
Hallingdal	354	29349	377	31349	357	32619	352	33177	346	28049	339	28889
Eiker	552	52481	543	48192	553	51096	515	48853	507	49400	492	43637
Lier	399	35603	433	34441	388	33439	395	33224	373	30992	374	27778
Nord-Jarlsberg	618	54793	595	52313	586	49136	598	50118	590	45887	550	45922
Domprostiet	608	67599	626	69603	644	67737	601	61905	603	63652	495	41130
Sandefjord	314	39546	302	33873	294	33931	291	36785	286	31775	376	40598
Larvik	561	44855	558	46260	535	43264	506	36670	555	43136	545	42681

Tabell 7: Antall gudstjenester, søn- og helligdag 2010-2017, oppstilt prostivis (tall for året 2011-2012 er ikke tatt med).

Gjennomsnittlig antall personer pr. gudstjeneste

Tabell 8 nedenfor gir en sammenligning av årets resultat med resultat fra 2010-2017, sett prostivis:

	Kongsberg	Drammen	Ringerike	Hallingdal	Eiker	Lier	Nord-Jarlsberg	Domprostiet	Sandefjord	Larvik
2010	84,17	97,27	83,4	82,91	95,07	89,23	88,66	111,18	125,94	79,96
2013	84,34	89,07	80,05	83,15	88,75	79,54	87,92	111,19	112,16	82,9
2014	88,44	99,47	93,9	91,37	92,4	86,18	85,5	105,18	115,41	80,97
2015	88,75	85,68	85,85	94,25	94,86	84,1	83,8	103,0	126,4	72,4
2016	80,53	88,21	71,57	81,06	97,43	83,08	77,77	105,55	111,10	77,72
2017	78,71	84,22	82,44	85,21	88,69	74,27	83,49	83,09	107,97	78,31

Tabell 8: Gjennomsnittlig gudstjeneste deltakere, søn- og helligdag 2010-2017, oppstilt prostivis

Variasjonene mellom prostiene i 2017 gir ikke annet bilde enn de siste årene, antall gudstjenester og deltakere viser en fortsatt nedadgående tendens i alle prostiene. Variasjonene i Domprostiet og Sandefjord prosti skyldes hovedsakelig sammenslåing av kommuner. Antall deltakere i Ringerike har gått opp. Dette kan delvis forklares med innvielse av ny kirke i Hønefoss. Det er også verdt å merke seg at det samme prostiet kunne i 1987 (30 år siden) melde et antall forordnede gudstjenester på 416 med et totalt deltakerantall på 42.085. Selv om det er lokale variasjoner kan en ikke ut fra tallmaterialet og rapporter fra menighetene vise til at enkelttiltak f.eks. med økt familiepreg over tid har ført til en vedvarende endring av den nedadgående tendensen.

Gudstjenesteoppslutning utenom søn- og helligdager

Vurdering av resultat og måloppnåelse

- Mål ikke oppnådd

Det er i tillegg til 4207 gudstjenester på søn- og helligdager blitt feiret **1267 andre gudstjenester**. Antall deltakere i gjennomsnitt for disse gudstjenestene viser en økning i deltakelse pr. gudstjeneste på + 1,9 fra i fjor. Tallene ser slik ut:

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Gudstjenester	1 189	1 181	1 039	1 198	1 362	1 267
Deltakere	94 358	91 060	79 993	87 124	97 983	93 469
Snitt	79,4	77,1	77	72,7	71,9	73,77

Tabell 9: Antall gudstjenester utenom søn- og helligdager 2012-2017

Oppslutning av gudstjenester totalt

Det har i 2017 blitt feiret totalt 5474 gudstjenester som samlet 449 611 deltakere. Sektordiagrammet nedenfor viser forholdet mellom gudstjenestedeltakere på søn- og helligdager og de andre dagene. Totalt viser tallene at gudstjenestene på søn- og helligdager

står fortsatt sterkt med 79% av antall gudstjenestedeltakere. Men det er en interessant utvikling at gudstjenester på andre tider har en økning i oppmøte i den enkelte gudstjeneste.

Hvilke typer gudstjenester samlet flest folk i 2017? (tall i 2016 i parentes):

	Antall gudstjenester	Antall deltakere	Gjennomsnittlig deltakelse pr. gudstjeneste
Hovedgudstjeneste tilrettelagt for barn (Familie- og barnegudstjenester)	530 (532)	49 624 (50 682)	93,6 (95,3)
Konfirmasjonsgudstjenester	289 (292)	69 910 (73 796)	241,9 (252,7)
Gudstjenester for skolebarn	320 (266)	46 764 (48 940)	146,1 (184,7)
Økumeniske gudstjenester	35 (31)	3569 (2 463)	101,9 (79,5)
Julaftensgudstjenester	232 (225)	55 624 (54 752)	239,7 (243,4)
Gudstjenester for ungdom	170 (140)	17 242 (15 825)	101,4 (113)
Påskedagsgudstjenester	316 (331)	17 674 (18 339)	54,9 (55,6)
Gudstjenester for barnehagebarn	101 (109)	7 841 (7 504)	77,6 (68,8)
Gudstjenester med skriftemål	10 (11)	209 (217)	20,9 (19,7)
Temagudstjenester med fokus på internasjonal diakoni/ misjon*	66 (71)	4500 (6 410)	68,1 (90,3)
Gudstjenester med dåp	1436 (1506)	12 807 (134 416)	89,1 (89,3)

Tabell 10: Antall ulike typer gudstjenester og deltakelsen på disse i Tunsberg 2017 (Tall fra Sande menighet er 2016 tall)

Julaften- og konfirmasjonsgudstjenestene har som tidligere samlet flest deltakere. Skolegudstjenestene holder også god stand. Gudstjenester for ungdom arrangeres ikke så ofte, men har høy gjennomsnittlig deltakelse. Disse gudstjenestene er ofte forbundet med stor grad av involvering og deltakelse av konfirmanter. Vi merker også at siden 2014 er antallet menigheter som har tilbud om åpen kirke øket (fra 30 til 40)

Refleksjon og analyse

I 2017 har gudstjenestelivet blomstret i menighetene i Tunsberg. Pågangsmot, gudstjenesteglede og kreativitet kan observeres i de fleste menigheter. De fleste har også et relativt variert tilbud på ulike typer av gudstjenester. Det brukes mye tid på planlegging i stabene av gudstjenester. Mange tiltak i trosopplæringen har også fått konkrete synlige nedslag i gudstjenestelivet lokalt. På tross av dette, målt i forhold til nøkkelindikatorerne så fortsetter deltakerantallet å synke. Dette tolkes som et resultat av dyptgående endringer i samfunnet generelt over tid. Årsakene til at færre går til kirke regelmessig er mer kompleks og dypereleggende enn det som kan møtes med kortsiktig strategier med fokus f.eks. på å styrke kvaliteten på gudstjenester.

Hvorfor uttrykker mange tilhørighet til kirken når de blir spurt, men viser det ikke ved f.eks. mer aktiv kirkegang? Vi tror en forklaringsmodell er å finne i religionssociologen Grace Davies teori om «vikarierende religion». Flertallet overlater til et mindretall på flertallets vegne å praktisere troen for dem.

Endringer i familiemønstre, i forhold arbeid-fritid, men også endringer mot et mer individualistisk, mangfoldsamfunn både kulturelt og religiøst er noen av årsaksfaktorene.

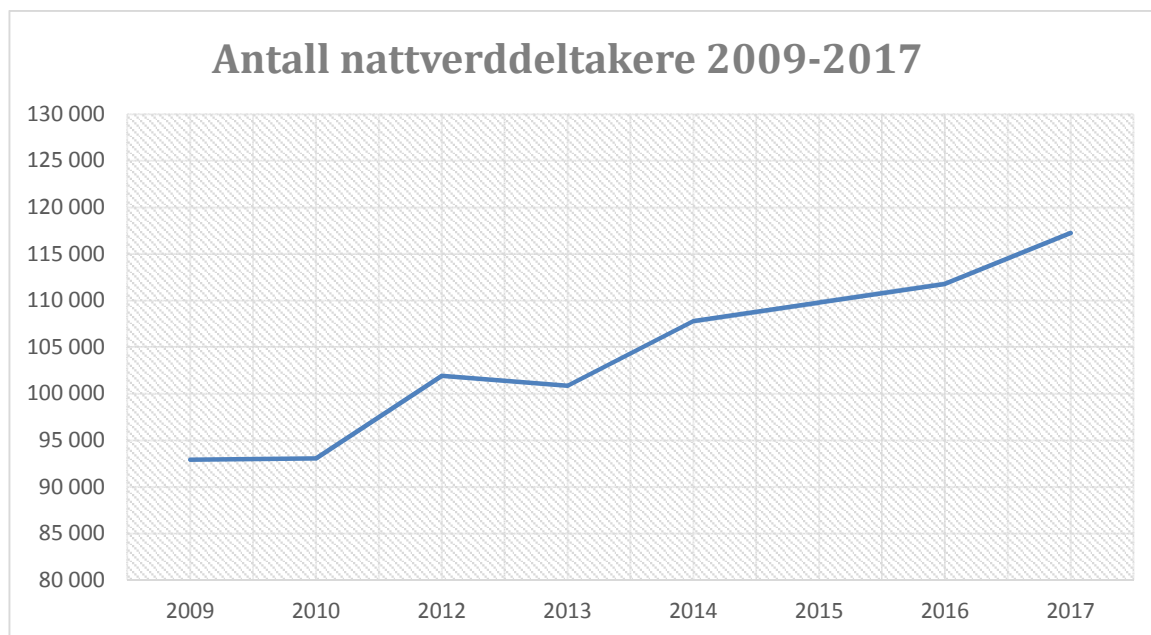
Rammevilkår som styres gjennom kommunereformen skaper også endringer for kirken. Den økonomisk stramme situasjonen i bispedømmet har ført til behovet for å samordne ressurser, og være mer effektiv også i forhold til gudstjenestelivet. Derfor er antall gudstjenester i bispedømmet langt færre i 2017 enn året før, og det påvirker deltakerantallet. Målet for 2017 har vært å opprettholde deltakertallene tross reduksjon i gudstjenesteantall, og det er gledelig at mange prostier klarer dette.

Oppslutning: Gudstjenester med nattverd og nattverddeltakere i 2017

	2009	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Nattverddeltakere	92 924	93 070	101 925	100 874	107 789	109 799	111 778	117 256
Gudstjenester	2 916	2 479	2 639	2 847	2 857	2 934	3 187	3011
Snitt	31,9	37,5	38,6	35,4	37,7	37,4	35	39

Tabell 11: Antall nattverdsdeltakere og gudstjenester med nattverd i Tunsberg 2009-2017.

En grafisk fremstilling av de faktiske tallene i tabell 11 viser:

Antall nattverddeltakere øker fortsatt. Antallet gudstjenester med nattverd har økt. Mye tyder på at terskelen for å gå til nattverd er blitt lavere de siste årene. En viktig årsak er at det har blitt satte fokus på å gjøre nattverden tilgjengelig for alle. Barn og unges deltakelse i nattverden kan også være en medvirkende årsak.

Konklusjon, utfordringer og veien videre

Det legges ned mye arbeid, både av ansatte og frivillige rundt gudstjenestene. Vi har de senere årene gjennom gudstjenestereformen arbeidet med fleksibilitet, stedegengjøring og involvering, og det er mange frivillige engasjert i gudstjenestearbeidet. Dette tror vi har hatt positive effekter, men den omfattende prosessen har samtidig gitt en viss reformtretthet. Til tross for mye godt gudstjenestearbeid, ser vi altså nok et år en generell nedgang i gudstjenestedeltakelse. Det er mange faktorer som kan spille inn, noen av dem ligger i den generelle utvikling i samfunnet med økt sekularisering og individualisering. Andre faktorer handler om opplevelsen av gudstjenestens relevans, involvering og fellesskapet rundt gudstjenesten.

Det er et stort utviklingspotensial i å gjøre gudstjenesten åpen, relevant og tilgjengelig, uten å miste gudstjenestens samlende preg. Det er også nødvendig å tenke nytt både om bedre utnyttelse av lokale ressurser og styrker, og se helhetlig på gudstjenestens og kirkens rolle i de ulike nærmiljøene. Den norske kirke er preget av mange kulturer og grupper, og det er ikke en homogen gruppe som er medlemmer i kirken. Vi må derfor våge noen strategiske valg som synliggjør denne store og varierte sammensetningen av medlemmer som kirken har.

1-B: OPPSLUTNING OM VIGSLER

Resultatmål:

Flere velger kirkelig vigsel.

Vurdering av resultat og måloppnåelse

- Mål er ikke oppnådd

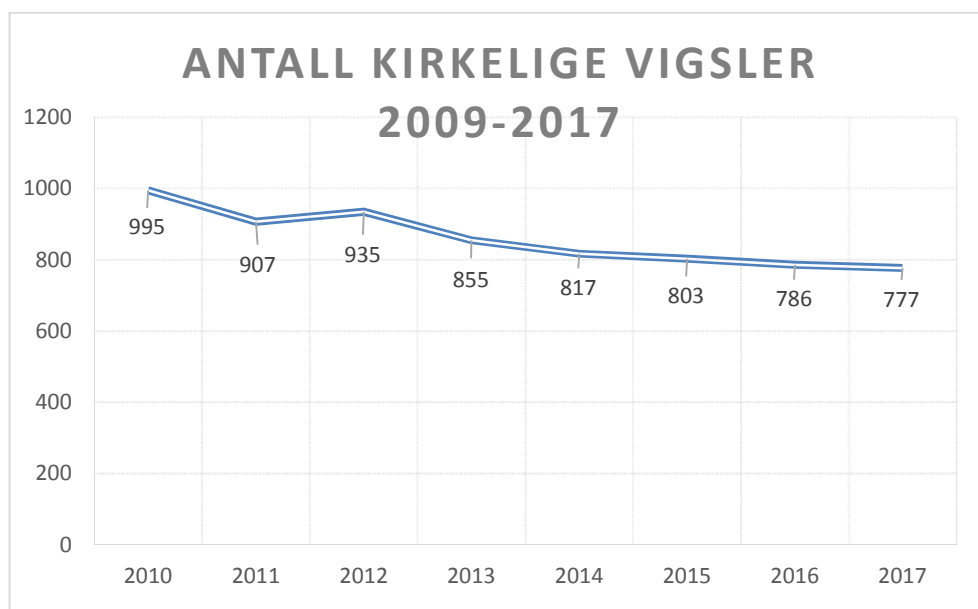
Det har totalt funnet sted 777 kirkelige vigslar i 2017. Tall for antall inngåtte ekteskap i 2017 foreligger ikke fra SSB på rapporteringstidspunktet, så en kan ikke si noe om hvor stor prosentvis oppslutning det er for kirkelig vigslar i forhold til antall inngåtte ekteskap i 2017. Antallet kirkelige vigslar har gått ned med 16 vigslar (- 2 %) enn i 2016.

Tabell 12 viser de faktiske tall for kirkelige vigslar i Tunsberg i perioden 2010-2017:

Vigslar 2009 - 2014	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kirkelig vigslar Tunsberg	995	907	935	855	817	803	793	777
Inngått ekteskap Tunsberg	2201	2186	2239	2135	2129	2142	2171	?
Prosentvis oppslutning	45,2	41,5	41,8	40,0	38,4	37,5	36,5	

Tabell 12: Faktiske tall for kirkelige vigslar i Tunsberg 2009-2017.

En grafisk fremstilling av de samme tallene vist i tabell 12 ovenfor ser slik ut:

Refleksjon og analyse

Fallet i antall vigslar fra fjoråret på -2% kan indikere at resultatmålet ikke er oppfylt. Dette vil evt. bli bekreftet når SSB publiserer sin statistikk. Vi registrerer at det også i 2017 er gjort mye arbeid i menighetene for å synliggjøre tilbudet om kirkelig vigslar lokalt. Bl.a. er dette godt synlig på flere av menighetenes (nye) nettsider. Synlighet er en medvirkende årsak til

at så mange som 777 par har valgt kirkelig vigsel. Men tross dette registrerer vi en nedgang i kirkelige vigsler over tid. Dette har nok flere årsaker bl.a. hovedsakelig endringer i samfunnet generelt. Men også den økonomiske siden av saken med relativt høye kostnader for utensogns kirkebryllup kan også være en faktor for ikke å velge kirkelig bryllup.

Antall ekteskapsgrupper rapportert inn fra menighetene i 2017 er 12 (15 i 2015). Årsakene er delvis rasjonalisering (en samler større grupper innen prostiet) utfra ressursene lokalt.

1-C: OPPSLUTNING OM GRAVFERD

Resultatmål:

Oppslutningen om kirkelig gravferd holdes oppe.

Vurdering av resultat og måloppnåelse

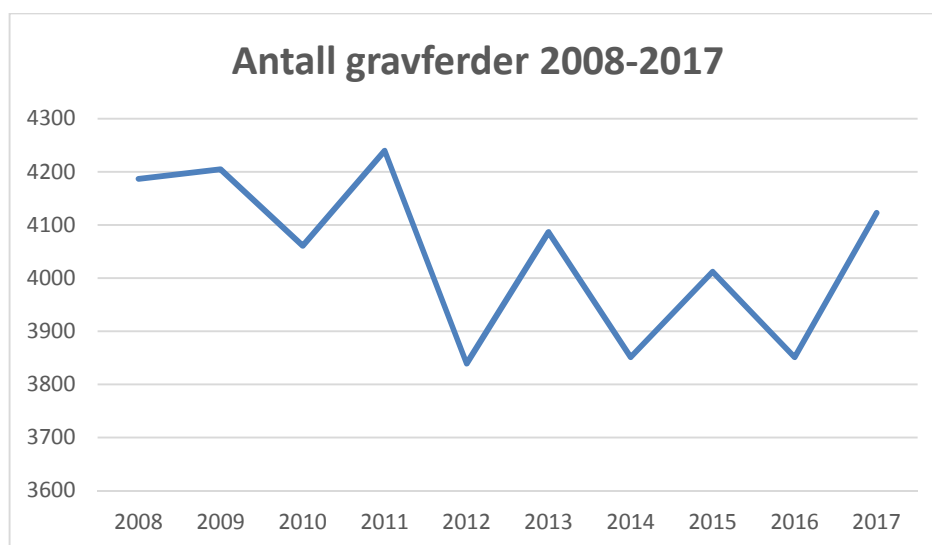
- Mål er delvis oppnådd

Det fant sted totalt 4123 gravferder i regi av Dnk i Tunsberg i 2017. SSB har ved rapporteringstidspunktet ikke publisert tall for antall døde i samme periode.

En sammenstilling over oppslutning om gravferd i perioden 2008-2017 sees i tabell 13 med påfølgende graf:

	2008	2009	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antall kirkelig gravferd	4187	4205	4061	3839	4087	3851	4012	3856	4123
% andel av antall døde	92,76	92,03	92,51	87,4	92,17	88,2 %	90,7	83,6 %	?

Tabell 13: Antall kirkelige gravferd og jordpåkastelser 2007-2017.

Refleksjon og analyse

Dette representerer en oppgang i prosent på +6,9 % fra året før. Antall døde i samme periode vites ikke, slik at en ikke kan si noe om andelen. Men resultatet, sett i forhold til tidligere år, kan indikere at antallet på kirkelige gravferder er stabilt. Tendensen er likevel at den kirkelige gravferd fortsatt brukes av majoriteten av befolkningen.

1-D: KULTUR

Bispedømmets målformulering:

Tunsberg bispedømme vil fremme forståelsen for kunsten og kulturens betydning i kirken og i samfunnet.

Resultatmål:

Kirken gir rom for ulike kunst- og kulturuttrykk.

Nøkkelindikatorer:

Antall konserter og kulturarrangementer.

Vurdering av resultat og måloppnåelse.

- Målet er oppnådd

Det er avholdt totalt 1105 konserter og 268 kulturarrangementer i 2017. Antallet deltakere totalt var 169 483 og er høyere enn fjorårets resultat. Tabell 14 nedenfor viser i tall nedslaget av kirkelig kulturvirksomhet fra 2011 og til og med 2017:

Arrangement	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Konserter i regi av menigheten	692	667	692	734	761	693	728
Antall deltakere/publikum	76 151	71427	70 692	79 741	82 611	71604	89 355
Konserter i regi av andre	260	277	273	264	277	351	377
Antall deltakere/publikum	39 858	45682	48 841	45 534	46 428	67881	56 722
Antall kulturarrang. i regi av menigheten	154	179	201	264	265	248	225
Antall deltakere/publikum	12 270	19352	16 010	29 191	29 061	17448	19 038
Antall kulturarrang. i regi av andre	39	40	51	59	59	39	43
Antall deltakere/publikum	3636	2453	5034	7205	1362	2446	3 640
Totalt antall kulturelle arrangement (inkl. konserter)	1145	1163	1217	1321	1362	1331	1373
Totalt publikum på kulturelle arrangement	131 915	138 914	140 577	161 671	159 462	159379	169 483

Tabell 14: Antall konserter og kulturarrangementer i menighetens regi og i andres regi 2011-2017

Tabell 15 viser det totale antallet konserter og kor i menighetene i 2017. (Tall fra Sande menighet mangler, det er brukt 2016 tall)

Prosti	Antall konserter i menigh. regi	Deltakere konserter i menigh. regi	Antall konserter i andre regi	Deltakere konserter andre regi	Antall barnekor/medlemmer	Antall korvoksne/medlemmer
Domprostiet	121	15 382	31	4250	14/342	8/169
Larvik prosti	75	9974	41	6250	10/303	8/340
Sandefjord prosti	107	19 292	60	9988	10/141	4/238
Nord-Jarlsberg prosti	64	5976	71	7441	11/138	7/150
Ringerike prosti	35	4494	21	3753	8/117	4/99
Lier prosti	80	4316	37	4293	9/150	4/49
Drammen prosti	88	5905	29	8153	14/249	8/181
Eiker prosti	57	8637	37	6094	13/326	7/189
Kongsberg prosti	63	12 255	12	2 446	6/104	4/123
Hallingdal prosti	38	3104	38	4054	10/84	2/33
Sum	728	89 335	377	56 722	102/2255	58/1423

Tabell 15: Antall konserter og deltakere i menighetens regi og i andres regi prostivis 2017.

Refleksjon og analyse

På kulturfeltet i kirken har vi veldig sterke tall. Oppslutningen om arrangementene er gode, og målsettingen om å utvikle kirken som kunst og kulturarena blir nådd.

Tallene fra 2017 viser at det er svært høy aktivitet og mye god bredde og kvalitet i mange av bispedømmets menigheter på kulturområdet. Det er mange lokale kulturarrangører som, ikke minst takket være kantorer og kirkemusikeres engasjement, klarer å holde oppe aktivitetene og entusiasmen. I tillegg finner vi en rekke frivillige komiteer og ildsjeler som utviser stor kreativitet og dyktighet. Vi ser også at i kirkene hvor det bygges sterke kulturprofiler og festivaler, skjer det en form for menighetsarbeid som er svært inkluderende fordi den kommuniserer bredt. I tillegg aktiviserer dette samarbeid mellom profesjonelle og amatører.

I 2017 var det et mål å bruke reformasjonsjubileet til å gjøre det sentrale begrepet NÅDE særlig synlig i konserter og ulike kulturarrangementer rundt om i våre kirker. Fra Tunsberg

bispedømme sentralt var det særlig tre innsatsområder vi konsentrerte oppmerksomheten rundt:

- Kunstutstillingen og boken «**Sola Gratia – Kunst og kirke i 500 år**».
- Turneforestillingen «**Katharinas stemmer**»
- Prosjektet om teser i kirken, «**Luther Øre**»

SOLA GRATIA. Sammen med Agder og Telemark bispedømme startet allerede i 2014 de første forberedelsene og samtalene hos de mange aktørene som skulle arbeide sammen for å løfte betydningen av kirkekunst og kulturarv frem i reformasjonsjubileet i 2017.

Et av de primære anliggende var å mobilisere et engasjement hos kirker og menighetsråd, samt aktualisere evangeliet og bibelfortellingene i kunsten gjennom skolebesøk og formidlingsprogrammet «Den kulturelle skolesekken». Utstillingen, og boken som ble laget om utstillingen, fikk gjennomgående gode kritikker. Alle bøkene i opplag på 800 ble solgt ut. Besøkstallene fra Drammen viser totalt 5331 besøkende (1225 barn og unge, og 4106 voksne). 424 voksne har fått omvisning/pedagogisk tilbud og 881 har deltatt i den kulturelle skolesekken. I tillegg har det lokalt og regionalt blitt avholdt en rekke temakvelder, gudstjenester osv. Det var også i fokus på bispedømmets samling for alle ansatte.

KATHARINAS STEMME. Turneforestillingen «Katharinas stemmer» var et initiativ fra bispedømmet. Sammen med kirkerådet ble det satt sammen en scenekunstproduksjon som koplede kultur og trosopplæring sammen om begrepet Nåde. «Kattas Figurteater» kom opp med et turnevennlig stykke som inneholdt dokkespill, sang, monologer og orgelmusikk. Produksjonen ble meget godt mottatt.

I løpet av 2017 hadde forestillingen 42 oppsetninger.

LUTHER ØRE. Det tverrfaglige prosjektet mellom kultur og trosopplæring, «Luther Øre» ble en eksportartikkel til mange andre menigheter og bispedømmer. I samarbeid med de fire menighetene, Ål, Tjøme, Holmestrand og Strømsø, ble dette utviklet til et særlig fokus på ungdom. Gjennom en egen Facebookside, samt utstrakt bruk av film og øvrige digitale flater, ble prosjektet svært godt kjent. En av filmene som omhandler «hva er nåde», ble lastet ned av 36.000 personer. Denne filmen ble også presentert som et eksempel til etterfølgelse på den nasjonale trosopplæringskonferansen i 2017. Videre ble delprosjektet, «Nattkirken», på Tjøme, som også var en direkte frukt av prosjektet, tildelt trosopplæringsprisen for beste tiltak i 2017.

Konklusjon, utfordringer og veien videre

Det å utvikle kirken som kulturell arena er et strategisk viktig mål i arbeidet for å nå ut til mennesker. De høye deltakertallene viser at kulturelle tiltak når bredt ut, og er en god plattform for videre arbeid. Det tverrfaglige samarbeidet, f.eks. med trosopplæringen, er viktige tiltak for å utvikle og styrke trosformidlingen.

Som ledd i den langsiktige målsettingen om å øke gudstjenestedeltakelse, er også samarbeidet med kulturaktører et viktig strategisk grep. Vi ser lokale positive virkninger av slikt samarbeid, og en fornyelse av gudstjenestelivet.

De tre store ressurskrevende tiltakene som er nevnt over, har betydd mye både lokalt og nasjonalt. Vi kan ikke ha slike satsninger så ofte, men vi ser at det har hatt stor betydning for dem som har vært med på dette i 2017. Vi gleder oss til å se hvilke ringvirkninger som vi kan bygge på videre.

1-E: SAMISK

Resultatmål:

Flere menigheter inkluderer samisk språk i gudstjenesten.

Nøkkelindikatorer:

Antall menigheter inkluderer samisk språk i gudstjenesten

Vurdering av resultat og måloppnåelse

- Mål ikke oppnådd.

Det har ikke vært gudstjenester i Tunsberg i 2017 som har inkludert samisk språk i sin gudstjeneste.

2. DÅP OG TROSOPPLÆRING

Mål:

- Flere søker dåp og trosopplæring

2-A: OPPLUTNING DÅP

Resultatmål:

Oppslutningen om dåp øker.

Nøkkelindikatorer:

Antall døyte av tilhørende

Vurdering av resultat og måloppnåelse

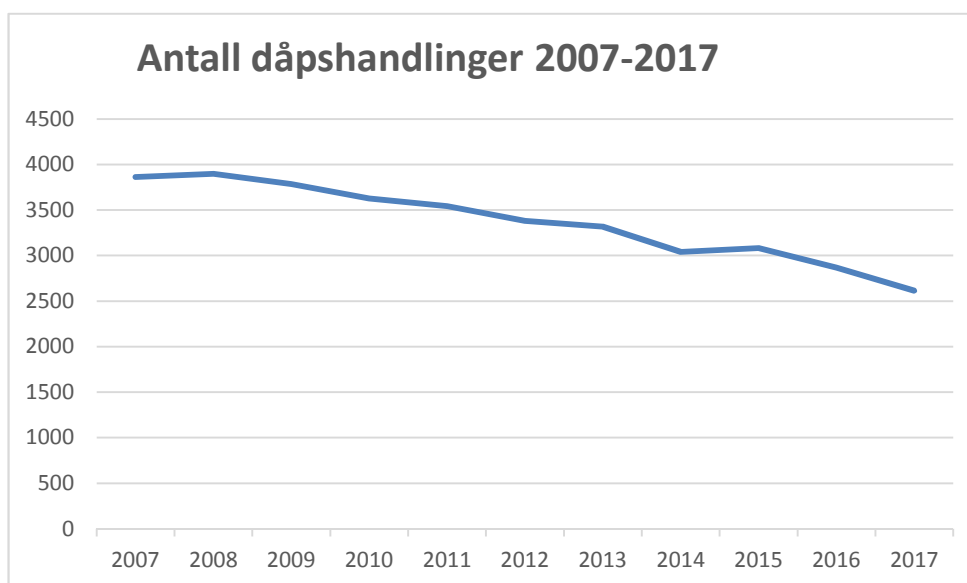
- Mål ikke oppnådd.

Det er foretatt totalt 2614 dåpshandlinger i 2017. 40,8 % fant sted utenfor det soknet der de døyte var bosatt. Det representerer en nedgang i antall dåpshandlinger på – 8,9%.

Tabell 16 under og påfølgende graf illustrerer utviklingen over tid:

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
3864	3899	3784	3628	3544	3381	3317	3039	3083	2869	2614

Tabell 16. De faktiske tall, antall dåpshandlinger i Tunsberg bispedømme 2007-2017. Tallene for 2017 baserer seg på de tall som menighetene har ført i elektronisk kirkebok i løpet av 2017. Tallene ble hentet ut 12.1.2018.

Nedgang i antall fødsler i de første tre kvartaler 2017 sammenlignet med 2016 kan gi en delforklaring til nedgang i antall dåpshandlinger.

Tabell 17 nedenfor viser årets resultat i andel av døpte tilhørige, 1-10 år, basert på tall fra medlemsregisteret i Dnk. Det er særlig andel døpte i aldersgruppen 1 år som vil være en indikator på hvorvidt andelen av døpte til medlemmer og tilhørige har gått opp eller ned i 2017. Dette skyldes at det er en rekke usikre variabler som gjør at døpte 0 år er lite egnet. Mange av dem som ble født i kalenderåret 2017 vil for eksempel ikke bli døpt før i 2018.

Andel døpte av medlemmer og tilhørige 2015-2017											
	0-år	1-år	2-år	3-år	4-år	5-år	6-år	7-år	8-år	9-år	10-år
2015	51 %	74 %	75 %	77%	78 %	78 %	83 %	81 %	81%	84 %	86%
2016	56 %	77 %	76 %	77%	78 %	79 %	80 %	84 %	82%	82 %	84%
2017	51,9 %	75%	77,1%	75,8%	77,3 %	78 %	79,2%	79,7%	84,2%	81,9%	82,4%

Tabell 17: Andel av døpte av medlemmer og tilhørige, 1-10 år for 2015-2017. Kilde: Medlemsregisteret Dnk, Etatsstatistikk 2015 og 2016, Statistikkhefte 2017.

Refleksjon og analyse

Antall dåp har de siste årene vist en nedadgående tendens. Fokus på dåp har derfor vært et satsningsområde også i 2017. Dåpstallene er særlig viktige for Den norske kirke, både rent teologisk, mennesker blir døpt inn i Jesu Kristi Kirke, men også det at dåpen er grunnlag for medlemskap. Årsakene til nedgangen er komplekse og ikke entydige. Det synes også å være ulikheter mellom bygd og by. De årsakene til at dåp ikke velges som tydeligst kommer frem i samtaler og i media er ønsket at barnet selv skal få velge livssyn samt press fra partner (som kan ha ert annet livssyn). Dette stemmer med bl.a. Romerriksundersøkelsen fra 2016 (KIFO rapport).

Dåp har vært et hovedsatsningsområde både i 2017. Vi vet at mange sokn, for eksempel Modum og Bugården (Sandefjord), har gode rutiner både for å gjøre dåp kjent og for å ta imot dem som ønsker dåp. Fremover vil det være nødvendig for bispedømmet å motivere menigheter til følge de gode eksempler, og jobbe for å få flere til å velge å døpe barna sine. Vi tror det fortsatt er mer å hente på imøtekommenhet, god informasjon og rutiner. Det er viktig at de som ønsker dåp blir godt møtt, at de finner enkelt frem til informasjon, og så langt det er mulig får avtalt dåp når det passer for familien.

Det er mange barn som blir døpt i andre kirker enn de hører til etter folkeregisteret, og det skaper utfordringer i kontakten mellom hjemmemenigheten og dåpsbarna. Det har også vært utfordringer knyttet til oppdatering av kirkens medlemsregister, noe som gjør det vanskelig for de menighetene som er nøye med å sende ut invitasjoner til nybakte foreldre som er kirkemedlemmer.

Konklusjon

Nedgangen i dåpstallene er en stor utfordring som vi må ta på største alvor, og det må være et høyt prioritert mål å finne frem til en langsiktig strategi for hvordan denne utviklingen kan endres. Samtidig må vi finne mer ut om de kulturelle og sosiologiske endringene som påvirker dåpstallene sterkest, slik at vi kan sette inn de riktige virkemidlene.

Fra dåpskjoleutstilling i Re. Foto: Tore Dvergastein

2-B: TROSOPPLÆRING

Resultatmål:

Omfanget av trosopplæringstilbudet øker
Omfanget av trosopplæringstiltakene øker

Nøkkelindikatorer:

Gjennomsnittlig timetilbud i menighetene
Deltakerandel i utvalgte, landsomfattende tiltak

Vurdering av resultat og måloppnåelse

- Mål ikke oppnådd.

Omfanget av trosopplæringstilbud

Vurdering av resultat og måloppnåelse:

- Mål delvis oppnådd.

Det er gjennomført 324 timer i gjennomsnitt pr. menighet med godkjent plan. Det er en nedgang på -63,5 timer i forhold til 2016.

Refleksjon og analyse

Det er en differanse mellom antall timer i planer (42 589 timer), og det antall timer som er gjennomført (35 962 timer) i 2017. Hovedårsaken til at tilbud uteblir ser i stor grad ut til å være en kombinasjon av sykmeldinger og vakanser blant ansatte, og at det mangler en god del frivillige medarbeidere. Det er også peke på at noen menigheter ennå har planer som er for omfangsrike til at de er realistiske å gjennomføre.

Konklusjon

Vi vil forsøke å oppnå større grad av samsvar mellom planlagte timer og gjennomførte timer, og dette vil derfor være et tema i kontaktsamtalene vi gjennomfører våren 2017. Vi må se etter årsaker og se etter gode løsninger lokalt.

Oppslutning om trosopplæringstiltakene

Vurdering av resultat og måloppnåelse:

- Mål delvis nådd.

		2017	2016	2015	2014	2013
	Deltagere (sum)	Andel av målgruppen	Andel av målgruppen	Andel av målgruppen	Andel av målgruppen	Andel av målgruppen
Dåpssamtalen	2590	102%	101%	97 %	99 %	100 %
4-årsbok	1063	36%	36%	40 %	39 %	38 %
Lys Våken	640	15%	15%	17 %	25 %	29 %
Breddetiltak rettet mot 6 år	634	20%	21%	23 %	24 %	24 %
Tårnagenthelg	674	17%	19%	21 %	24 %	22 %
Konfirmasjon	3226	78%	80%	80%	-----	-----
Etter konfirmasjon	444	10%	11%	12 %	19 %	18 %

Tabell 18: Gjennomsnittlig deltakelse ved et utvalg trosopplæringstilbud i menighetene og andel deltakere av mål-gruppen.
Kilde: Etatsstatikk/Statistikkheftet 2013-2017.

Refleksjon og analyse

Etter først å ha opplevd en økning i oppslutningen om trosopplæringstiltak år for år, opplevde vi fra 2014 at oppslutningen falt gradvis. I år ser vi at tallene viser en utflating, og oppslutningen i 2017 er for mange av tiltakene tilnærmet slik den var i 2016.

Unntak er tiltaket *Tårnagentene* som falt med 2% fra 2016 til 2017. Det er uklart for oss hvorfor dette fallet i oppslutning skjer her.

Konklusjon og utfordringer

Vi har ikke nådd de ønskede resultatmålene men vi ser at menigheter, med jevnt over større oppslutning i tiltakene, nå opplever en utflating i antall deltagere. Vi lurte på om dette vil være bildet fremover. Vi er fornøyd med at tallene ikke lenger faller (altså med unntak av *Tårnagentene*), og vil fremover ha vår oppmerksomhet på hvordan vi kan få til en sakte økning i oppslutningen. En faktor som vi mener vil være viktig, er å bidra til at trosopplæringstiltakene blir mer knyttet sammen med det kontinuerlige barne- og ungdomsarbeidet i menighetene. Det er også viktig å stadig holde frem sammenhengen mellom dåp og opplæring, og på den måten motivere foreldre til å sende barna sine til trosopplæring i lokalmenigheten.

En utfordring som i økende grad blir nevnt av ansatte medarbeidere i barne- og ungdomsarbeidet i menighetene, er at det er svært krevende å finne en god tid å gjennomføre tiltak. Er det best på ettermiddagen eller kvelden, lørdagen eller søndagen? Det er lite ledig tid for familier, og det viser seg at dersom familien har planlagt hyttetur blir den ikke avlyst selv om et av barna blir invitert på *Tårnagenthelg*.

2-C: KONFIRMASJON

Resultatmål:

Oppslutningen om konfirmasjon holdes oppe.

Nøkkelindikatorer:

Konfirmerte av dømte 15-åringer

Vurdering av resultat og måloppnåelse

- Mål delvis oppnådd.

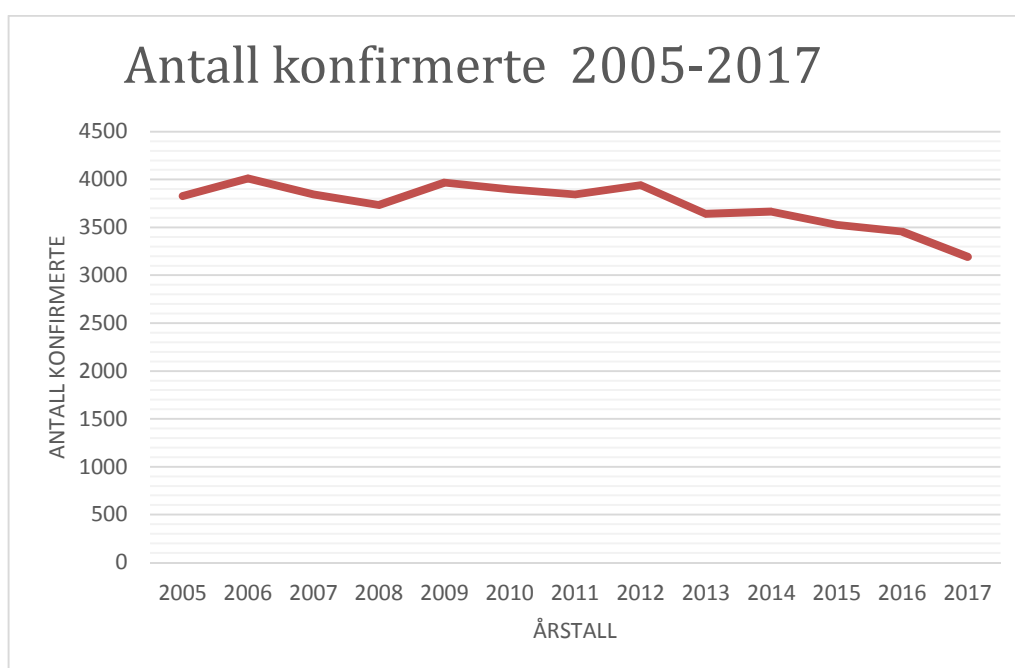
Totalt 3193 personer ble konfirmert i Tunsberg i 2017. Antallet er det minste som er registrert siden 2005 (se tabell 19). Dette tilsvarer en andel på 78% av døpte 15-åringer samme år.

Det tilsvarer 50, 1% av alle 15-åringer bosatt i Vestfold og Buskerud i 2017. Tabell 19 nedenfor viser de faktiske tall for antallet konfirmanter fra 2005 og til 2017:

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
3829	4010	3844	3733	3969	3898	3843	3941	3639	3715	3525	3456	3193

Tabell 19: Faktiske tall antall konfirmanter 2005-2017, Tunsberg bispedømme.

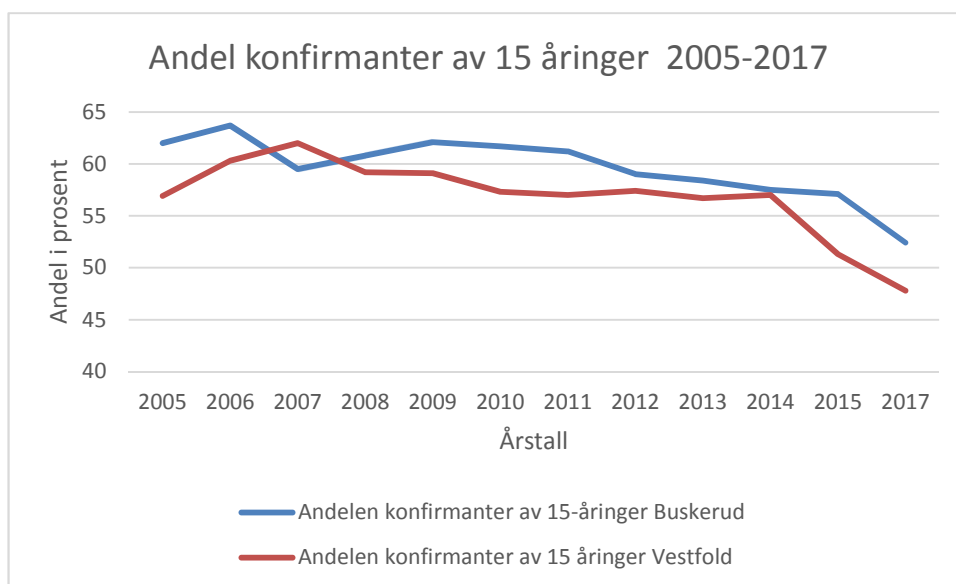
En grafisk fremstilling av de samme tall:

Grafen og tabellen ovenfor viser endringer i antallet konfirmanter over tid. Antallet konfirmanter har blitt redusert med -663 siden 2005. Disse tallene vil påvirkes av de enkelte års fødselskull, men tendensen over tid viser en nedgang.

Spør vi etter hvor stor andel av alle 15 åringer i befolkningen som valgte kirkelig konfirmasjon, viser grafen nedenfor en liknende nedadgående tendens. Den tidligere registrerte ulikheten mellom Buskerud og Vestfold synes igjen å bli forsterket.

Andel 2017: Buskerud: 52, 4 % og Vestfold 47, 8%. Se grafen på neste side (NB tall fra 2016 er ikke med).

Tabellen nedenfor viser andel konfirmanter prosentvis av 15-åringer totalt 2005-2015, sett fylkesvis.

	2005	2007	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2017
Buskerud	62,0 %	59,5 %	62,1 %	61,7%	61,2%	59%	58,4%	57, 5 %	57,1 %	52,4 %
Vestfold	56, 9 %	62,0 %	59,1 %	57,3%	57 %	57,4%	56,7%	57, 0 %	51,3 %	50, 1%

Tabell 20: Andel konfirmanter av antall konfirmanter i befolkningen 2005-2017, fylkesvis, tall fra 2016 mangler

Refleksjon og analyse

Oppslutningen om konfirmasjonen er prosentvis på samme nivå som i 2016 etter å ha gått ned flere år på rad i vårt bispedømme. Vi er glad for at antall døpte som velger konfirmasjon holder seg stabilt, men vil forsøke noen strategier for å øke oppslutningen.

Kommende skoleår skal Tunsberg BDR ha en ungdomssatsing, og som en del av denne strategien vil vi fokusere på konfirmanttiden. Vi vil sette fokus på viktigheten av at konfirmantåret blir opplevd som livsnært og inkluderende for ungdommene.

Mange opplever det krevende å formidle slik at kristendommens får relevans for ungdommer i dag. Her er det viktig at vi som kirke også følger med på strømninger i samfunnet slik at vi er «på nett», samtidig som vi formidler det sentrale kristne budskapet slik vi alltid har gjort.

Når det gjelder rekruttering til konfirmantåret er fornøyde fjorårskonfirmanter de som best rekrutterer nye, det er også et viktig fokus å ivareta.

Konklusjon og utfordringer

Det er en tendens til at oppslutning om konfirmasjon faller hurtigere i byene enn i mer landlige strøk.

Mobiliteten i samfunnet fører til større tilflytting til byene som vi har flere av i vårt bispedømme, dette utfordrer enkeltmenneskers opplevelse av å høre til den lokale kirke. Å identifisere seg med til lokalkirken og konfirmasjonstradisjonen var gjerne greit på det forrige bostedet, ut fra opplevelsen av at her er «vår kirke», og her er vår familie døpt og konfirmert. Ved flytting brytes dette båndet, og det kan se ut som kjennskap til den lokale kirken, og de som jobber der, er sterkere enn tilknytningen til den nasjonale kirken.

Vi må regne med økende mobilitet også i fremtiden, og dette utfordrer oss til å ta på alvor at mennesker ikke så lett finner veien selv til sin «nye» kirke. Vi vil sette fokus på en offensiv holdning til invitasjon til konfirmantforberedelsene og åpenhet om innholdet i arbeidsformene slik at lokalkirken blir godt synlig i nærmiljøet.

3. KIRKE OG SAMFUNN

Strategisk mål:

- Folkekirken engasjerer seg i samfunnet

3-A: DIAKONI

Resultatmål:

- Flere menigheter utvikler plan for diakoni.
- Flere menigheter blir «Grønn menighet».

Nøkkelindikatorer:

- Andel menigheter med godkjent plan.
- Antall grønne menigheter.

Utbredelse av diakoniplaner

Vurdering av resultat og måloppnåelse

- Mål delvis oppnådd

71 av 111 menigheter (+ 1 fra 2016) har utarbeidet diakoniplan. Det vil si 64% av menighetene.

Refleksjon og analyse

Det er fortsatt et stykke arbeid igjen for å målet om 100% dekning med diakoniplaner. Vi ser en klar sammenheng mellom de menigheter som har diakoniplan, og de som har diakon/diakoniarbeider. Det betyr at det å ha diakon med diakonal fagkompetanse er en vesentlig faktor til at det blir igangsatt et planarbeid. Vi erfarer også at prosessen like viktig som det ferdige resultatet av en plan. Det å initiere samtaler i menighetene om diakoni, og hva diakoni skal være i menighetens arbeid, har prioritet.

De menigheter som ikke har plan savner kanskje noen til å dra planarbeidet, de savner muligens kunnskap om diakoni, eller frykter at et planarbeid vil kreve for mange ressurser. Da er det lett at dette blir en salderingspost. Mange menigheter gjør mye flott diakonalt arbeid, selv om arbeidet ikke er nedfelt i et skriftlig dokument. Det å motivere dem til å skrive ned det de allerede gjør, er et godt startpunkt. Dette vil også synliggjøre arbeidet, og skape større og bredere bevissthet i menigheten rundt det arbeidet som allerede er i gang.

Konklusjon og utfordringer

Proessen med å lage en plan handler om å tenke høyt sammen om hva diakoni er, og beskrive hvordan diakonen kommer til uttrykk i den lokale kontekst. Det handler også om at menighetsrådene kjenner til grunnlagsmaterialet som er utarbeidet i Plan for diakoni i Dnk. Planarbeidet kan føre til gode og ærlige samtaler om verdier som tilhørighet, inkludering, raushet, verdighet, og skape bevissthet om konkrete utfordringer i menighet og lokalsamfunn. Det er en målsetting at planarbeidet knyttet til diakoni også får betydning og ringvirkninger i menighetenes liv på alle områder.

Antall grønne menigheter i bispedømmet

Vurdering av resultat og måloppnåelse.

- Mål delvis oppnådd

Refleksjon og analyse

Tunsberg hadde ved årsskiftet til sammen 38 grønne menigheter. Det har ikke skjedd noen økning siden i fjor. En årsak er nok en lengre vakanse i diakonirådgiverstillingen ved bispedømmekontoret. Statistikkheftet melder en økning for Tunsberg på + 12, men dette er ikke riktig, økningen skjedde før 2016. Det er fortsatt en potensiale for å få flere grønne menigheter. Vi imøteser det nye initiativ som er kommet fra Kirkerådet om oppfølging av grønne menigheter og ønsker å sette saken høyere opp på listen i 2018.

Samarbeid mellom kirke og samfunn- spesielle tiltak i Tunsberg

Tiltaks mål:

Kursing av kommunale og kirkelige tilsatte – fokus på helhetlig omsorg.

Vurdering av resultat og måloppnåelse

- Målet er oppnådd.

Kursserien «**Godt liv – hele livet**» har i 30 år gitt tilbud om faglig kompetanseheving til offentlig tilsatte helse- og sosialarbeidere. Kursserien er primært støttet av tilskudd fra Anders Jahres Humanitære Stiftelse. Dette året ble Sandefjord prosti invitert til et samarbeid om temakveldene.

Totalt deltok 220 personer på temakveldene. Både ansatte fra helse- og sosialsektoren, og frivillige medarbeidere i diakonalt arbeid, benyttet seg av tilbudet. Det ble avholdt 5 kurskvelder høsten 2017 i Bugården kirke. Temaene handler i et bredt perspektiv om menneskeverd, helse og livskvalitet, og vi valgte i år innganger til temakveldene som: «Arbeidskultur og trivsel», «Musikk som terapeutisk virkemiddel», «Hvordan snakke om vanskelige temaer med barn?», «Mitt møte med Norge» og «Hvordan formidle håp og mot?» Kursserien er gratis for deltakerne, og gjør det mulig å delta for helse- og omsorgsarbeidere, som sjelden blir prioritert til denne type kompetanseheving. Kurskveldene er også et viktig ledd i bevisstgjøringen omkring pasienters og institusjonsbeboeres behov for helhetlig omsorg.

Minnemarkeringen «**Lys til ettertanke**» for pårørende, etterlatte og skadde i trafikken ble gjennomført i Vestfold 7. januar, og i Buskerud 14. januar 2017. Markeringene arrangeres for å vise at vi bryr oss, og avholdes i dyp respekt for de som har opplevd trafikkulykker på nært hold. Markeringen med lystenning, minnetaler og gudstjeneste, gir rom for både ettertanke og omsorg. Etter minnestunden i kirken inviteres det til en enkel tilstelning med servering. Markeringen har mange samarbeidspartnere, blant annet: Trygg Trafikk, Statens vegvesen, Buskerud og Vestfold fylkeskommuner, redningsetater og Tunsberg bispedømme. Representanter for pårørende deltok og holdt appeller. Taler ble holdt av samferdselsminister Ketil Solvik-Olsen, politimester Christine Fossen og biskop Per Arne Dahl.

Refleksjon og analyse

Det er veldig positivt at kirken fremdeles er en selvfølkelig og naturlig samarbeidspartner både for kommunal helsesektor, og for politi, nødetater og frivillige organisasjoner. Det er viktig å ta vare på de gode relasjonene videre, og styrke det gode samarbeidet med samfunnsaktører som engasjerer seg i omsorg for mennesker lokalt og regionalt.

3-B: EN MISJONERENDE KIRKE

Resultatmål:

- Flere menigheter engasjert for misjon.

Nøkkellindikatorer:

- Antall menigheter med inngått misjonsavtale.

Vurdering av resultat og måloppnåelse

- Mål er oppnådd

En verdensvid kirke

Pr 31.12.2017 har 80,1 % av soknene (89 av 111) inngått en misjonsavtale eller har et misjonsprosjekt i menigheten. Dette er en liten økning fra fjoråret på + 1,7 %. (Tallene som avviker fra Statistikkheftet er kvalitetssikret). Totalt 77 misjonsavtaler i 75 sokn/menigheter er inngått i rammen av *Samarbeidsråd Menighet og Misjon (SMM)*. Bak tallene ligger det for mange menigheter et bytte av samarbeidsorganisasjon og valg av nytt misjonsprosjekt i løpet av året som gikk. Vekstpotensialet ligger ikke i økt antall avtaler, men i økt engasjement for misjon i menighetene. De 22 menigheter som ikke har formell misjonsavtale eller har gjort et vedtak om et misjonsprosjekt er relativt små menigheter med mindre ressurser.

MISJONSAVTALER SMM		MENIGHETENS MISJONSPROSJEKT <i>IKKE i rammen av SMM</i>	
Det norske misjonsselskap	47	Misjon uten grenser	3
Israelmisjon	0	KFUK-KFUM Buskerud	5
Normisjon	14	NLM	1
Misjonsalliansen	4	MySisters	1
Areopagos	1	«Private prosjekt»	1
HimalPartner	5	Ikke klassifisert	1
		TOTAL ikke SMM	12
Stefanusalliansen	6	Totalt antall sokn med misjonsavtaler eller misjonsprosjekt	89
TOTAL SMM	77		
Sokn uten avtale/prosjekt	22		

Tabell 21: Oversikt over fordeling av misjonsavtaler/ misjons-prosjekt i Tunsberg pr 31.12.2017

Misjonsavtalene gir menighetene en mulighet – i møte med den verdensvide kirke – til å gjenoppdage seg selv som en misjonerende kirke. Utfordringene fremover er at avtalene i enda større grad kunne bli grunnlaget for inspirerende relasjoner mellom kirker.

Lokalt misjonsarbeid

Den nye misjonsforståelsen som ble behandlet på Kirkemøtene i 2005 og 2012 har, generelt sett, ennå ikke ført til større synlige endringer i holdning og praksiser i menighetene. Det er en prosess som fortsatt er underveis. En indikator på dette er hvordan området "misjon" rapporteres på i f. eks. prostenes og menighetenes rapporter til visitasene. Det skrives kun om misjonsavtaler og innsamlede midler, mindre om menighetens lokale utfordringer. En har i menighetene ikke tatt fullt eierskap til sitt misjonsoppdrag (både globalt og lokalt). SMM-strukturen, selv om dette ikke er intensjonen, bidrar nok til dette.

En del av menighetens misjonsarbeid er å utruste de dømte til å dele troen med andre i respekt og med trygghet, frimodighet og ydmykhet (jf. KM-sak 07/12). Vi tror at en sentral nøkkel til å møte utfordringene med dalende statistikker er et større fokus og bevissthet på denne delen av menighetens oppdrag. «Liturgi i helligdommen er bare fullt ut troverdig når vi lever ut Guds misjon i våre lokalsamfunn, i vår hverdag. Lokalmenigheter er derfor nødt til å gå ut av egne komfortsoner og krysse grenser.....» sies det i Kirkenes Verdensråd sitt økumeniske misjonsdokument, «*Sammen på vei mot livet*» fra 2012. Dette er grunnutfordringen menigheter verden over har. Kanskje er nå er tiden blitt mer modent for å sette dette også for alvor på dagsorden i menighetene i Tunsberg?

Dialogarbeid og utfordringer i et fler-religiøst samfunn

Kirkelig Dialogsenter Drammen ble endelig etablert 12.01.2018 etter en lengre prosess som gikk forut, ikke minst i 2017. At dette er lagt til Drammen har sin bakgrunn i områdets demografi. Drammen er landets nest mest internasjonale by. Omtrent 27 % av byens befolkning er inn-vandrere fra om lag 150 ulike nasjoner.

Fjell sokn i Drammen prosti er en av landets første og største bydel der medlemmer i Den norske Kirke er i mindretall blant befolkningen. Gjennom de siste 8-10 årene har en her fått utviklet en lokal kompetanse på dialogarbeid. Menigheten, ikke minst sokneprest Ivar Flaten har vært en aktiv og kreativ pådriver i dialogarbeid.

Et kirkelig dialogsenter i Drammen vil ha store ringvirkninger, ikke bare lokalt i Drammensregionen, men også kunne gi verdifull kompetanse, erfaringer og innspill til menigheter i hele bispedømmet. Det er et samarbeid mellom Areopagos, Drammen kirkelige fellesråd og Fjell menighetsråd. Bispedømmerådet, for å få dette senteret etablert, noe som har vært ønsket lenge, valgte fra 1.1.2017 å bruke lønnsmidler tilsvarende en 30% prestestilling som et forprosjekt. Det ble også gitt 100.000 i etableringsstøtte fra Kirkerådet/Mellomkirkelig råd til delvis dekking av dette.

Kirke og misjon i det offentlige rom

Reformasjonsjubileet gav et momentum til å sette fokus på den betydning kirke og misjon (gjennom lekmannsorganisasjonene) har hatt for samfunnsutviklingen i Norge, men også globalt. Rådgiver menighet og misjon var en av redaktørene i boka «*Trådene i*

samfunnsveven. Hva har reformasjonen betydd for Norge.» Artiklene her bidro til å sette tematikken på dagorden på nasjonalplan, men også regionalt. Denne åpnet også muligheten for et samarbeid mellom Tunsberg og Agder og Telemark bispedømmer og Høgskolen Sørøst-Norge om et 2 dagers fagseminar om «Reformasjon i 500 år» i november. Dette samlet ca. 90 deltakere, der kun en håndfull var ansatte i kirken. Evaluering av seminaret var svært positivt, og bidra til å bygge broer og nye relasjoner mellom kirken og de akademiske miljøer i bispedømmene.

3-C: KOMMUNIKASJON

Resultatmål:

- Kirken blir mer tilgjengelig på Internett.

Nøkkelindikatorer:

- Antall treff på nettsider.

Vurdering av resultat og måloppnåelse

- Mål er oppnådd

Fra 8. mars 2017, og ut året, har vi hatt 8544 besøkere med 28.548 sidevisninger (forespørsel om en webside) på våre nettsider. Antall nye besøkere er i gjennomsnitt 54 personer pr. uke. (Tallene er hentet fra *Google analytics*). Hovedparten kommer via søk i ulike søkemotorer og Facebook. I året 2016 hadde vi 8999 treff på våre nye nettsider.

Refleksjon og analyse

I mars 2017 gjorde vi en bevisst endring på vår måte å kommunisere på våre nettsider, noe som både har gitt resultater og læring. Tidligere ble sidene mest brukt for å kommunisere ut våre og samarbeidspartneres arrangementer. Nå er det større fokus på aktuelt, og på temaartikler. Flere av de produserte artiklene er blitt delt videre på sosiale medier (høyest antall delinger av en artikkel publisert på nettsiden er 186). Et innlegg på biskopens Facebookside har nådd 12 003 personer (uten fremming), og er delt 56 ganger. Antall følgere på Facebooksidene pr. 28.02.2018 er 969 (biskopens) og 141 (bispedømmet). Vi har ikke gjort noen dyptgående analyse av hvem som er følgere, men det synes som om bispedømmets Facebookside følges mest av kirkelige tilsatte eller folk tilknyttet kirkelige organisasjoner. Biskopens følgere kommer fra et mer sammensatt spekter. Hovedtyngden er kvinner.

Konklusjon, utfordringer og veien videre:

Nettsidene og sosiale medier har et større utviklingspotensial. Dette ønsker vi å arbeide videre med, og arbeidet vil bli styrket ved at bispedømmet i 2018 tilsetter en egen kommunikasjonsrådgiver i 50 % stilling.

4. REKRUTTERING OG FRIVILLIGHET

Resultatmål:

- En landsdekkende og forankret folkekirke.
- Flere får lyst til å jobbe i kirken.

Nøkkelindikatorer:

- Kirkelige handlinger pr. prest.
- Rekrutteringen til vigslede stillinger styrkes.
- Flere engasjeres i frivillig tjeneste i kirken.

Vurdering av resultat og måloppnåelse

- Mål er delvis oppnådd

4-A: PRESTEDEKNING OG BEMANNING

Prestedekning - kirkelige handlinger pr. prest

Tabellen nedenfor viser antall kirkemedlemmer pr faste presteårsverk Tunsberg. Bispedømmet har over 3000 medlemmer pr presteårsverk i gjennomsnitt.

	Prester	Medlemmer pr 12.1.18	Medlemmer pr. prest
Tunsberg	116,35	359 293	3 088

I 2016 nedsatte Tunsberg bispedømme et bemanningsutvalg som fikk i oppgave å se på fordelingen av ressurser mellom prostiene. Vi tok utgangspunkt i stillingshjemler, innbyggertall, antall medlemmer og kirkelige handlinger som gudstjenester, gravferder, konfirmanter, dåp og vielser. (Se *vedlegg A* «Bemanning prester i Tunsberg bispedømme»)

Dette arbeidet dannet grunnlaget for bispedømmerådets vedtak i august 2016 om nedbemanning av 5 stillinger. Siden reduksjonen skulle skje ved avgang og ledighet har det tatt tid å gjennomføre nedbemanningen. Det har også vært nødvendig å ta hensyn til utfordringer knyttet til sykefravær i enkelte av prostiene. Pr 31.12.2017 har vi klart å kutte 2,25 årsverk. Planen er at resterende nedbemanning skal være gjennomført i løpet av 2018.

Arbeidet med tallene i bemanningsutvalgets rapport har gitt oss et klarere bilde av forskjellene mellom prostiene og forskjellen i arbeidssituasjonen for den enkelte prest.

Tallene har også gitt prostene et arbeidsverktøy for å arbeide med fordeling av tjenestene innad i det enkelte prosti.

Refleksjon og analyse

Vi har i lengre tid sett at folkerike områder ikke har den samme prestedekning som utkantstrøkene. Det er nødvendig å spørre om dette er en riktig prioritering for kirken fremover. Dette er strategiske valg som kirken som helhet må foreta. Tunsberg er slik et Norge i miniatyr. Vi har Numedal og Hallingdal med lange avstander og færre innbyggere. Her har noen av prestene lang reisevei, som det er nødvendig å ta hensyn til når arbeidsoppgaver skal fordeles.

Samtidig ser vi at 6 av 10 prostier har over 3000 medlemmer pr prest. Lier med 3815 medlemmer pr prest og Sandefjord med 3691 medlemmer pr prest ligger høyest. Vi mener at det bør være et mål å sørge for en utjevning av arbeidsoppgavene for prestene både i det enkelte prosti, i bispedømmet og i landet forøvrig. Dette handler også om en fordeling av hva den enkelte menighet får av prestedetjeneste i sitt sokn.

Å kutte i prestestillinger er en smertefull prosess. Ingen menighet ønsker å miste «sin» prest. Prostene i Tunsberg har vist vilje til fleksibilitet og kreativitet for å finne gode løsninger på utfordringen med nedbemanning. I Kongsberg prosti har vi for eksempel valgt å kutte en prostipreststilling med 50 % slik at ingen av menighetene blir direkte berørt.

Totalt antall årsverk i bispedømmet. Andel presteårsverk

	Administrasjon	Prest	Total	% adm	%prest
Tunsberg	15	116,35	131,35	11,4	88,6

Tabell 22: Statistikkhefte: Fast ansatte pr 31.12.17. Tall i årsverk.

Tunsberg bispedømme er blant de 4 bispedømmene i Norge som bruker relativt minst på administrasjonen i forhold til prestedetjenesten. Dette understøttes av nøkkeltall fra årsregnskapet for Tunsberg bispedømme. Det viser at andelen lønn brukt til prestedetjenesten er økende. I 2015 var andelen 77,9 %, i 2016 79,5 % og i 2017 81,5 %.

Utlysninger, søknader og tilsetninger av prestestillinger

I 2017 ble det tilsatt 8 nye prester i Tunsberg bispedømme. I tillegg har 4 prester fått endret sitt tjenestested, dette har skjedd gjennom et tett samarbeid med proster, tillitsvalgte, berørte prester og menighetsråd. I administrasjonen har det vært store endringer i staben. Vi har tilsatt 4 nye medarbeidere i 2017. En av disse stillingene er en prosjektstilling knyttet til den nasjonale gravplassrådgivningen.

Tunsberg	Antall søknader til prestestilling	Søknader pr. utlysning	Stillinger utlyst flere ganger	Tilsetninger
2017	52	6,5	0	8
2016	63	5,7	1	11
2015	62	5,6	1	11
2014	54	3,6	3	14
2013	88	4,4	3	20
2012	30	10	0	3
2011	62	7,8	0	8

Tabell 23: Tunsberg bispedømmes egen oversikt.

Refleksjon og analyse

Tunsberg bispedømme har hatt relativ god tilgang på søkere til stillingene som har vært utlyst. Vi er opptatt av at Tunsberg bispedømme skal fremstå som et attraktivt bispedømme å arbeide i. Det er et kontinuerlig arbeid å sørge for en god tilsettingsprosess. Vi har sett at relasjonsarbeid er viktig i rekrutteringsarbeidet, særlig i forhold til studenter og nyutdannede.

Det har også vært en styrke for bispedømmet at vi har klart å knytte til oss kvalifiserte vikarer som det hele tiden er behov for. Bare i 2017 hadde vi 5,9 årsverk som arbeidet som vikarer. 2,3 årsverk var knyttet til foreldrepermisjoner og 3,6 årsverk var knyttet til stillinger hvor det var langvarig sykdom eller vakanse.

Alderssammensetning

		39 år og yngre		40-49		50-59		60 +		Totalt
		Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.	
2016	Tunsberg	23	19 %	29	24 %	35	29 %	34	28 %	121
2017	Tunsberg	25	21 %	28	24 %	34	29 %	32	27 %	119
	Totalt i Norge	200	16 %	318	25 %	360	29 %	384	30 %	1262

Tabell 24: Statistikkhefte 2017: Fast ansatte pr 31.12.2017. Tall i antall årsverk.

Alderssammensetningen i presteskaper i Tunsberg er nesten uendret. Vi har en overvekt av prester over 50 år. Samtidig har vi lyktes i å rekruttere yngre prester. Tunsberg bispedømme har et yngre presteskaper enn gjennomsnittet i Norge.

Etterspørsel etter prestatjeneste

I 2017 har Tunsberg bispedømme arbeidet frem flere samarbeidsavtaler. I Drammen prosti har bispedømmet, prost, Strømsø menighet og Kirkens bymisjon i Drammen startet etableringen av «Bykirken Strømsø». Fra 1.januar 2018 er stillingen som sokneprest i Strømsø kombinert med 25 % stilling finansiert av Kirkens bymisjon. Målet er å etablere en bykirke sentralt i byen for å møte noen av de sosiale utfordringene i Drammen.

I samarbeid med Høgskolen i Sørøst-Norge, har Agder- og Telemark og Tunsberg bispedømmer fått i stand et samarbeid om studentprestatjeneste. I den avtalen ligger også beredskapsarbeid for studentene på studiestedene. Høgskolen bidrar med 50 % lønnsmidler. Denne ordningen startet opp 1.januar 2018.

Vi opplever også at prestatjenesten er etterspurt i fengslene i Vestfold og Buskerud. Behovene er større enn det vi ser oss i stand til å sette inn av ressurser.

Flere av prestene i Tunsberg deltar også i Heimevernet på øvelser og med undervisning. Vi har ikke en fullstendig oversikt over hvor mye prestatjeneste Tunsberg bispedømme avgir til Forsvaret gjennom denne ordningen.

Vurdering av bemanningssituasjonen i Tunsberg bispedømme

Ved starten av 2017 var vi usikker på om det ville bli nødvendig med en ytterligere nedbemanning utover de 5 stillingene som allerede var vedtatt. Bispedømmerådet vedtok en ytterligere besparing på inntil 4 stillinger ved behov. Underveis i 2017 vurderte vi at dette ikke ble nødvendig. Gjennom å sette inn redusert vikar ned mot 50 % ved ledighet og sykdom både i presteskaper og administrasjonen, har vi lyktes med å redusere lønnsutgiftene. Vi er opptatt av å ta hensyn til de ulike menighetenes behov, og forsøke å legge til rette slik at arbeidet i menighetene blir ivaretatt når det er sykdom og ledighet i pretestillingene.

Vi har frem til nå klart å knytte til oss nødvendige vikarer og ser at det er en styrke å kunne tilby menighetene kvalifiserte og dyktige vikarer når det er ledighet i pretestillinger.

I Tunsberg har vi også mange pensjonerte prester som gjør en uvurderlig jobb som vikarer.

Vårt hovedinntrykk er at Tunsberg bispedømme har et godt og velfungerende presteskaper, som klarer å håndtere de arbeidsoppgavene som de er satt til å utføre. Prestene er vant med å ta mye ansvar for sin egen arbeidssituasjon.

Vi har sammen med prostene og fagforeningene forsøkt å legge til rette for kompetanseutvikling, og bidra til å skape gode samarbeidsforhold i prostiene.

4-B: REKRUTTERING

I 2017 deltok 10 studenter tilknyttet Tunsberg på ordinasjonssamling 1 og 2 på Granavolden, i tillegg gjennomførte 3 studenter stiftspraksis i Tunsberg i våren 2017. En av studentene hadde selve praksisen sin i Bjørgvin og deltok på ordinasjonssamling 3 i Tunsberg.

Vi opplever «Veien til prestedtjeneste» som en viktig måte å rekruttere prester til stillinger i Tunsberg. Av de 3 studentene som gjennomførte stiftspraksis, hadde 2 av dem en annen yrkesbakgrunn. I 2017 var 1 av de nytilsatte prestene nyutdannet.

Tunsberg biskop ordinerte 2 teologiske kandidater i 2017 og vigslet en diakon og en kateket.

Bispedømmet har ikke klart å følge opp arbeidet med å organisere et rekrutteringsteam i 2017. Vi ser at arbeidet med ungdommens bispedømmemøte og ungdommens bispedømmeråd er en viktig arena for rekruttering til kirkelig tjeneste.

I 2017 deltok 20 prester fra Tunsberg på Innføringsprogram for nye prester i regi av bispemøtet fordelt på kurs 1-3. Det viser at Tunsberg bispedømme har lyktes med å rekruttere mange nyutdannede prester de siste årene. Dette er både unge prester og prester som har en annen yrkeskarriere bak seg før de går over i prestedtjeneste.

For å lykkes med rekruttering til kirkelig tjeneste er vi avhengig av å få til et velfungerende barne- og ungdomsarbeid i menighetene. Vi ser at mye av ressursene i prestedtjenesten rettes mot arbeid for voksne og eldre. Det gir liten effekt i forhold til rekruttering.

I Tunsberg bispedømme har vi derfor valgt å arrangere Ungdomsår i 2018/2019. Vi mener at fokuset og ressursene i mye større grad må rettes mot arbeid blant barn og ungdommer.

4-C: VIGSLINGER

Tunsberg biskop ordinerte 2 teologiske kandidater i 2017 og vigslet en diakon og en kateket.

4-D: FRIVILLIGE MEDARBEIDERE

Resultatmål:

- Flere engasjeres i frivillig tjeneste i kirka.

Nøkkelindikatorer:

- Antall frivillige

Vurdering av resultat og måloppnåelse

- Mål er delvis oppnådd

Antallet frivillige i menighetene i 2017 var 6974 personer. Det utgjør en reduksjon på - 66 personer. Tabellen nedenfor viser en fordeling av noen av områdene i menighetens arbeid som disse frivillige medarbeider engasjerer seg i.

	2015	2016	2017
Antall frivillige totalt	6626	7040	6974
Antall engasjert i planlegging og gjennomføring av gudstjenestene	2692	2710	2465
Antall frivillige barnarbeid/trosopplæringstiltak	1398	1330	1248
Antall frivillige ungdomsarbeid/trosopplæringstiltak	1074	1107	1171
Antall frivillige i menighetens kultur- og konsertarrangementer	1343	1239	1862
Antall frivillige menighetens diakonale arbeid	1642	1513	1152

Tabell 25: Antall frivillige i menighetene - områder

Refleksjon og analyse

Reduksjonen utgjør et gjennomsnitt på - 0,6 person pr. sokn. Totalt sett kan en si at det ikke har skjedd dramatiske endring i det totale antallet frivillige siden 2016. Ser vi på hvilke områder i soknet som det har vært endring i, ser vi at de største reduksjonene (også siden 2015) har vært frivillige i gudstjenestene (-245) og i det diakonale arbeidet (- 361). Det har derimot vært en økning i antall frivillige i kultur- og konsertarrangementer (+ 623). En delårsak til økningen av det siste er økningen av antall arrangementer. En delårsak til reduksjonen av antall frivillige engasjert i gudstjenesten, er en tilsvarende nedgang i antall gudstjenester.

Frivillighet kommer ikke av seg selv. Noen trekk vi tydeligere har sett i løpet av 2017 gir grunn til å tenke helhetlig og nytt om frivillige, ikke minst i møte med de mange utfordringer

lokalmenighetene møter i en endringssituasjon. Bortfall av boplikt og det at et økende antall ansatte ikke bor i det/de soknet/a de arbeider i, gjør at kompetansen på lokal kunnskap og lokalt kjennskap i stabene er redusert. Meldinger fra menighetsråd og frivillige i menighetene tyder også på at prestenes arbeidstidsavtale gjør at det er nå mindre tid til å følge opp og motivere frivillige enn tidligere. Ansatte har heller ikke dette som sine primær oppgaver.

Økt profesjonalisering, og en tendens blant flere ansatte til tenke at de frivillige er de ansattes hjelpere er også utfordringer som vi ofte observerer.

Dette er utfordringer som ikke løses ved quick-fix, men gjennom langsiktig arbeid med strukturer, rammevilkår, kompetanseutvikling hos ansatte på ledelse av frivillighet, holdningsendringsarbeid og kanskje ved å løfte frem igjen Luthers kalletikk.

Fra ordinasjon 3. sept. 2017. Arnstein Bleiktvedt var den første presten som ble ordinert i Heggen kirke gjennom kirkens 800 årige historie. Foto © Finn Hjalmar Pedersen

5. OPPDRAG FRA KIRKERÅDET

5-A: SAMARBEID SKOLE/KIRKE

Antall besøk fra barnehager			Antall besøk fra skoler		
2016	2017	Endring	2016	2017	Endring
283	368	+ 30 %	245	279	+ 13 %

Besøk av kirkelig medarbeider i barnehager			Besøk av kirkelig medarbeider på skole		
2016	2017	Endring	2016	2017	Endring
231	224	- 3 %	174	165	-5 %

Tabell 26.

Refleksjon og analyse

Tendensen til økende antall besøk fra barnehage og skole til kirken er gledelig. Det kan synes som om uroen omkring skolegudstjenesten i stor grad har lagt seg. Uroen man opplevde rundt dette fikk mange steder frem en grunnleggende samtale om barnehage/skole/kirkesamarbeidet på lokalplan. Det var en klargjøring om hva dette samarbeidet skal bestå i, og hvordan det skulle utføres. Flere barnehager og skoler velger etter dette å delta på gudstjeneste eller andre samlinger.

Det er også økende antall menigheter som tilbyr vandringar rundt jul og påske. Disse vandringene er gode pedagogiske opplegg som har fått høy oppslutning.

Å komme til lokalkirken med barn oppleves trolig som en større verdi enn at en kirkelig medarbeider kommer til skolen/barnehagen. Vi antar at det er derfor disse tallene er lavere.

Konklusjon og veien videre

Vi vil fortsette å oppmuntre menigheter til å lage gode samarbeidsplaner med barnehager og skoler, slik at de tilbyr god kvalitet på opplegg som er tilpasset aldersgruppen som inviteres.

5-B: BARNE-OG UNGDOMSARBEIDET

Tabellen nedenfor viser totalt antall tilbud til unge 14-17 år, enkelttiltak og kontinuerlige:

Tilbud til unge 14-17 år, kontinuerlige tilbud, antall			Tilbud til unge 14-17 år, enkelt tilbud, antall		
2016	2017	Endring	2016	2017	Endring
45	63	+ 40 %	34	42	+ 23,5 %

Tabell 27:

Antall deltakere på kontinuerlige tilbud i 2017: 1062 (13-15 år), 474 (16-17 år).

Antall deltakere på enkelt tilbud i 2017: 469 (13-15 år), 509 (16-17 år).

Antall deltakere på lederkurs (13-17 år): 340.

Tilbud til unge 18-30 år, kontinuerlige tilbud, antall			Tilbud til unge 18-30 år, enkelt tilbud, antall		
2016	2017	Endring	2016	2017	Endring
22	29	+ 32 %	17	18	+ 6 %

Tabell 28: Antall deltakere 18-30 år på kontinuerlige tilbud i 2017: 273 stk.

Vurdering av resultat og måloppnåelse

I aldersgruppen 14 til 17 år har vi hatt en markant økning i tiltak fra 2016 til 2017 (+40% i kontinuerlige tiltak og +23,5 i punkttiltak).

I aldersgruppen 18 til 30 år har vi også hatt en klar økning, dog litt lavere enn hva som gjelder for det første ungdomssegmentet (+32% i kontinuerlige tiltak og +6% økning i punkttiltak).

Alle disse tallene antyder en positiv utvikling i kirkens evne til å lage flere tiltak for unge, noe som er svært gledelig. Tallene i seg selv sier dog lite om kvalitet og oppslutning. Mange (kanskje de fleste) kontinuerlige og punktuelle tiltak har god kvalitet, men tallene i denne rapporten gir liten innsikt ut over antall tiltak

Vi ser også en økning i antall gudstjenester for ungdom (fra 140 til 170). Her har også deltakerantallet økt fra 15 825 til 17 242. Sammenlignet med tallene på tiltak, antyder denne økningen at vi i 2017 har evnet å øke et tilbud som vi kjenner noe av kvaliteten på. Når det gjelder gudstjenester kan vi anta at de har en viss innholdsmessig kvalitet, og at ungdom får møte i sakramentene og være inkludert i et uttalt kristent fellesskap.

Refleksjon og analyse

Resultatene bærer etter alt å dømme preg av at alle menighetene i Tunsberg pr. d.d. har fått godkjent trosopplæringsplan, mange i løpet av 2017. Dette gir utslag i minst to observasjoner som kan bidra til en mer nyansert forståelse av tallene:

1. Arbeid som tidligere har vært uorganisert ungdomsarbeid, «rebrandes» og tilpasses trosopplæringen. Her ser vi en ikke-reel økning i tilbud, men økt rapportering. Dette har mange positive sider, men utgjør ikke nødvendigvis en reel økning.
2. I utviklingen av lokale trosopplæringsplaner har mange menigheter startet arbeidet ved å fokusere på de yngste aldersgruppene, eksempelvis babysang, Lys Våken, Tårnagent og skolestartergudstjeneste, mens ungdomsgruppen har fått mindre fokus. Før å få en ferdigstilt plan, har man måttet øke fokuset på ungdom, og det er naturlig at dette har gitt utslag i økt aktivitet. Altså en reel oppgang i antall tilbud for ungdom i Tunsberg gjennom arbeid med trosopplæring.

Ut over ungdomsarbeid som knyttes løst eller direkte til trosopplæringsarbeid, kan en forklaring på det økte tilbudet knyttes til Kirkerådets satsning på 18-30-gruppen, og en generell økt bevissthet rundt behovet for gode tilbud etter konfirmasjonsalder.

Konklusjon, endringer i strategi og tiltak for veien videre

Vi har sett en gledelig økning i antall tiltak for ungdomssegmentet i 2017. Vi vet at gudstjenester for målgruppen har en oppgang i antall og oppslutning.

I året som kommer ønsker vi å styrke ungdomsarbeidet gjennom «Ungdomsåret» som strekker seg fra august 2018 til juni 2019.

Overordnet tema for året blir håp. I praksis skal ungdomsåret ha fokus på særlig tre områder:

1. Kompetanse for ansatte og frivillige. Vi ønsker å styrke det faglige i møte mellom teori og praksisfeltet. Ungdomsspørsmål blir sentrale i fagdager og kurs gjennom hele året.
2. Arrangementer og fagdager. Vi ønsker å skape gode møtepunkter for samtale, refleksjon, læring og deltakelse. Fra bispedømmets side skal vi primært arrangere samlinger rettet mot ansatte og frivillige, og samtidig støtte og heie frem lokale initiativ der ungdom samles i kristen/kirkelig regi.
3. Produkter. Vi ønsker å utvikle konkrete produkter som kan tas i bruk i menighetene. Herunder logo, oppstartshefte og korte filmer knyttet til temaet «håp.»

Vi skal samarbeide nært med organisasjonene der det er naturlig.

6. BISKOPENS VIRKSOMHET

Biskopen i Tunsberg har gjennom 2017 reist mye rundt i bispedømmet, og hatt som et klart mål om å delta på fagsamlinger og lokale arrangementer rundt omkring med fokus på relasjonsbygging og inspirasjon.

Biskopen har gjennomført to visitaser i 2017 etter en modell med prostivisitas over 2 uker. På våren var det visitas i Larvik prosti, og på høsten i Nord-Jarlsberg prosti. Denne visitasformen er arbeidskrevende og intensiv, men den er samtidig veldig samlende og god i en tid der kommunereformen sørger for justeringer av fellestrådsområder og prostigrenser. Biskopen får møte alle ansatte og mange frivillige i råd og utvalg. Hovedansvarlig for biskopen har vært å lytte til de gleder og utfordringer som den enkelte opplever. I tillegg har biskopen vært opptatt av å inspirere gjennom foredrag og forkynnelse, slik at visitasen også kan bli påfyll til den enkeltes liv og tjeneste.

Biskopen har også i visitasene hatt stort fokus på kirken som kulturaktør og kultursted, og bidratt til å sette fokus på kulturens viktige plass i kirkens liv. Han har deltatt på kulturkvelder og storsamlinger i menighetenes regi, og oppfordret til samarbeid på tvers av menighetsgrensene.

Biskopen er også opptatt av kirkens samarbeid med kommuner, skoler og andre samfunnsinstitusjoner lokalt. Han har hatt fokus på takknemlighet for alt det gode samarbeidet som er, og vektlagt særlig kultur og diakoni som noen av de viktigste feltene å samarbeide om lokalt.

Biskopen har også et sterkt engasjement for barn og unge, og har vært veldig aktiv i forhold til ungdommens bispedømmeråd og arbeidet med å forberede ungdomsåret i 2018.

Biskopens hovedtema i «Luther-året» har naturlig vært NÅDE i tillegg til at han er opptatt av «gjestfrihet» og «møteplasser». Han har reist mye rundt og talt over disse temaene for både små og store forsamlinger. I storsamlingen 1. juni 2017 for alle bispedømmets ansatte, så var han opptatt av nåden knyttet til en temaet «forankring og forandring».

Biskopen har i 2017 hatt høyt arbeidstempo, og han har prøvd å komme seg mye rundt i bispedømmet. Han nyter god anseelse generelt i befolkningen, og er en viktig stemme og et verdifullt «ansikt utad» for kirken.

Del IV: STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN

STYRING OG KONTROLL

Tunsberg bispedømme mottar styringsdokumenter fra Kirkerådet. Bispedømmerådet legger vekt på en kontinuerlig oppfølging av disse dokumenter gjennom året. Det er utarbeidet rutinebeskrivelse innenfor økonomi, strategi og planarbeid.

HMS/ARBEIDSMILJØ

Arbeidsmiljøundersøkelser

Det har i 2017 blitt gjennomført arbeidsplassundersøkelser (APU) både blant prestene og prostene. Oppslutningen om undersøkelsene var henholdsvis 95 % for prestene og 100 % for prostene. Avviket blant prestene skyldtes at i et av prostiene var det kun halvparten av prestene som svarte på undersøkelsen.

Undersøkelsen blant prestene viste ingen større endringer fra tidligere år med hensyn til trivsel på arbeidsplassen, fysisk arbeidsmiljø og fritid. Når det gjelder tjenestebolig er det kun en fjerdedel av prestene i Tunsberg som bor i tjenestebolig. Det var ingen økning av de som har oppgitt å bli mobbet/trakassert eller utsatt for diskriminering på arbeidsplassen i forhold til foregående år. De som oppgav dette har blitt fulgt opp av vernetjenesten i prostiene og arbeidsgiver. I forhold til arbeidsrelaterte helseplager var det en klar nedgang fra foregående år.

Blant prostene var tallene for trivsel på arbeidsplassen og fritid stabile. Halvparten av prostene bor i tjenestebolig som de er rimelig fornøyd med. Ordningen med administrativ hjelp for prostene er det flere som gir en lav score på. Dette er et område der det trengs en skikkelig gjennomgang. Det blir tatt opp både i prostemøtet og i medarbeidersamtaler med hver enkelt prost. En tredjedel av prostene oppgir at de det siste året har hatt arbeidsrelaterte helseplager. Det er det samme som foregående år.

Det har i 2017 blitt gjennomført medarbeidersamtaler med de ansatte på bispedømmekontoret. Generelt kan det sies at trivselen på arbeidsplassen er høy til tross for høyt arbeidspress. Det er ikke blitt gjennomført noen arbeidsplassundersøkelse blant de ansatte på bispedømmekontoret.

Sykefravær

	Kvinner	Menn	Sum
Presteskap	8,81 %	4,24 %	5,88 %
Administrasjon	6,76 %	7,47 %	7,09 %
Sum	4,49 %	8,51 %	6,01 %

Tabell 29: Totalt sykefravær Tunsberg 2017

Sykefraværet i Tunsberg har dessverre steget det siste året. Flere langtidssykemeldte trekker fraværsprosenten opp. Tendensen er helt klar på at sykefraværet øker med høyere alder, både på herre og kvinnesiden. Spesielt på herresiden er dette svært tydelig.

Vi har for øvrig sjelden indikasjoner på at sykefraværet er arbeidsrelatert. Både på preste- og administrasjonssiden jobbes det godt med sykefraværsoppfølging og kontakt med de sykmeldte.

LIKESTILLING

Hovedmålet i strategiplan for likestilling mellom kjønn i Den norske kirke er: «Et likeverdig og likestilt fellesskap av kvinner og menn, jenter og gutter». Likestilling er en del av kirkens arbeid, og må være en del av helheten og prege alle deler av virksomheten både planprosesser og praktisk gjennomføring.

Kirken som arbeidsgiver har et særlig ansvar for å motvirke diskriminering og for å arbeide aktivt for å fremme likestilling. Som arbeidsgiver har vi også en plikt til å forebygge og forhindre trakassering, og bidra til at Den norske kirke fungerer som et likeverdig og likestilt fellesskap.

I 2017 har fokuset på seksuell trakassering vært sterkt fremme. På en felles samling for alle kirkevergene, sokneprester i fellesråd og proster i august 2017 var en av programpostene, «Hvordan håndtere grenseoverskridende adferd». Vi inviterte Helene Horsfjord fra KA til å ha en gjennomgang med oss om dette temaet. Vi forsøker å ha en kontinuerlig bevissthet om dette ansvaret som arbeidsgivere. Vi har et godt samarbeid med vår kontaktperson Elsbeth Pilskog, og biskopen har også mulighet til å trekke inn det fagetiske personalrådet ved behov.

Vi opplever også et økt behov for å arbeide med dette temaet i forhold til barn og unge. De etiske retningslinjene som ble utarbeidet i bispedømmet for noen år tilbake, ligger ute på vår nettside. I disse retningslinjene har vi særlig skrevet om forholdet til barn og ungdom:

«Ledere og ansatte skal omgås barn og ungdom på en respektfull og betryggende måte med gode og tydelige grenser. Ledere og ansatte skal opptre som trygge voksne med bevisst forhold til fysisk kontakt, tid og sted for samtaler og hva som kan oppleves krenkende eller invaderende. Ledere og ansatte har ansvar for at barn og ungdom får oppleve kirken og dens programarbeid som trygge og gode miljøer.» (Etiske retningslinjer for Tunsberg bispedømme)

Kvinneandel i presteskapet og ved bispedømmekontoret

Kvinneandelen i Tunsberg bispedømme er på 31,8 %. Dette ligger nær landsgjennomsnittet i forhold til kvinneandelen i presteskapet. Vi har ikke satt inn spesielle tiltak for øke kvinneandelen i Tunsberg. Det er allikevel en bevissthet om dette i arbeidet med tilsetninger både i administrasjonen og i bispedømmerådet.

Kjønn er et av flere kriterier som blir vektlagt ved tilsetninger. Vi har lagt vekt på å gi prostene en sentral posisjon i tilsettingsprosessen. Vi mener at den formen vi har valgt fungerer godt.

Prostene leder intervjuene og skriver innstillingen til bispedømmerådet. På denne måten skapes det en relasjon mellom prost og prest allerede før søkerne blir tilsatt. Vi mener at dette er med på å sikre gode ansettelses.

Tabell 30: Beregningsgrunnlag: Fast ansatte pr 31.12.2017. Tall i årsverk

Bispedømme	Kvinner	Totalt	Kvinneandel 2017	Kvinneandel 2016	Kvinneandel 2015	Kvinneandel 2014	Kvinneandel 2013
Tunsberg	37,1	116,4	31,8 %	34 %	31 %	33 %	29,2 %
Landsgjennomsnittet	394,5	807,2	32,8 %	32 %	31 %	30 %	29,40 %

Kvinneandel i lederstillinger, proster

	Kvinner	Totalt	Kvinneandel 2017	Kvinneandel 2016	Kvinneandel 2015
Tunsberg	4	10	40 %	30,0 %	27,3 %
Nasjonalt	31	106	31,96 %	29,2%	27,9 %

Tabell 31: Beregningsgrunnlag: Antall proster + biskop

Det er 10 prostier i Tunsberg bispedømme. 4 er kvinner. På bispedømmekontoret er det kvinner i 2 av 5 lederstillinger.

Lønnsnivå

Vi ser at Tunsberg bispedømme fremdeles ligger godt under gjennomsnittet når det gjelder lønnsnivå både ved bispedømmekontoret og i presteskapet. Det har vært en vekst på 3,33 % fra 2016 i presteskapet. Når det gjelder bispedømmekontoret er det særlig i lederstillingene at lønnsnivået er svært ulikt.

Prester i administrative stillinger på bispedømmekontorene ligger betydelig under i lønn sammenlignet med presteskapet. Dette kan få konsekvenser for muligheten til å rekruttere personer med god teologisk kompetanse og beholde dyktige medarbeidere.

	Prost	Sokneprest	Kapellan	Prostiprest	Spesialprest	Seniorprest	Alle	Vekst fra 2016
	Lønn	Lønn	Lønn	Lønn	Lønn	Lønn	Lønn	Lønn
Tunsberg	784 360	611 597	535 321	572 971	595 200	593 775	612 222	3,33 %
Alle	796 751	623 798	548 435	593 918	610 396	627 133	623 782	2,33 %

Tabell 32: Gjennomsnittlig lønn i faste prestestillinger

Del V: VURDERING AV FREMTIDSUTSIKTER

Det første året i det nye rettssubjektet Den norske kirke, har vært preget av tilpasning til den nye virkeligheten på flere områder etter virksomhetsoverdragelsen. I det store og hele har overgangen gått bra, og mye ligger til rette for godt arbeid videre fremover.

Tunsberg bispedømme utmerker seg ved å bestå av både store byer og mindre befolkede områder og småsteder. De ulike demografiske forhold gir bispedømmet vårt noen spesielle utfordringer. Ut fra et ressurs synspunkt, vil man kunne oppnå bedre resultater enn pr. idag med flere og varierte prestestillinger som f.eks. i Drammen, tilpasset utfordringene i et endret flerreligiøst samfunn. Dette gjelder også endrede forutsetninger i nyetablerte befolkningstette områder i Lier prosti og Domprostiet. Utviklingstakten her og endret samfunnsbilde går raskere enn det kirken i dag har ressurser til å følge opp.

Kirkens nåtid og framtid avhenger av de unge. I Tunsberg har vi et aktivt Ungdommens bispedømmeråd, og hvert år arrangeres det Ungdommens bispedømmemøte (UBDM) med svært god oppslutning. I Tunsberg vil vi videreutvikle ungdomsdemokratiet, og vi vil styrke bemanningen på ungdomssektoren. En viktig satsning og fokus på ungdom gjøres gjennom ungdomsåret 2018/19, der hovedtemaet er HÅP.

Tunsberg bispedømmeråd er landets yngste bispedømmeråd med tanke på alderssammensetning. Dette gir oss spesielle muligheter til å se kirkevirkeligheten med friske øyne.

Det er viktig med en fornyet satsning på å invitere til dåp og aktiv deltakelse i kirkens virksomhet. Utgangspunktet er godt, for medlemsandelen er fremdeles stor, og nettotall viser at det totale medlemsantallet øker litt og litt fremdeles.

Prestedekningen i Tunsberg bispedømme er blant de laveste i landet. Arbeidstidsavtalen for prestene har synliggjort arbeidspresset, og mange steder i bispedømmet er det tydelig prestemangel. Økende press og utfordringer i mange menigheter viser også at det er et underskudd på diakoner og frivillige. Så det er mange ting å ta fatt i fremover.

Mye vil skje i løpet av de neste tre årene i Den norske kirke. Tunsberg bispedømmeråd vil fremdeles legge vekt på aktiv deltakelse i prosessene frem mot ny kirkeordning og organiseringen av kirken. Vi vil i denne sammenheng peke på at bispedømmekontorene innehar stor kompetanse som kirken i fremtiden vil ha behov for uansett organisasjonsform.

Når det gjelder forsøk med ny organisering av kirken slik Kirkemøtet åpner for, har man i Tunsberg pekt på viktigheten av at dette skjer i et planlagt samarbeid mellom de to arbeidsgiverlinjer. I vårt bispedømme vil Tunsberg arbeidsgiverforum (TAF) – som er et samarbeidsorgan mellom kirkevergelag og bispedømmeledelse - være et naturlig forum for prosjektgjennomtekning og ansvar på dette området.

Del VI: ÅRSREGNSKAPET

VURDERING AV MISLIGHETSRISIKO

Rettssubjektet Den norske kirke og Tunsberg bispedømmeråd er fra 2017 underlagt regnskapsloven. Leverandøren av økonomisystemene har rutiner som reduserer risikoen for misligheter, herunder elektronisk sporbar håndtering av alle utbetalingsbilag med to godkjennere før videre oversendelse. Tunsberg bispedømmeråd har nå ingen mulighet for direkte betaling i bank og ingen bruk av kontantkasse i virksomheten.

Tunsberg bispedømmeråd baserer seg videre på Den norske kirkes presteforenings yrkesetiske retningslinjer og *etiske retningslinjer for Tunsberg bispedømme* som er publisert på bispedømmets hjemmeside. Dette innebærer en bevisstgjøring vedrørende eksempelvis habilitet og nærstående parter. Dette medfører nødvendigvis ikke at risikoen for misligheter er eliminert i virksomheten, men at den anses som relativt lav og at rutineene er tilfredsstillende for å redusere risiko og avdekke eventuelle tillitsbrudd.

LEDELSESKOMMENTAR ÅRSREGNSKAPET 2017

Tunsberg bispedømme ble opprettet i 1948 og er en del av rettssubjektet Den norske kirke. Tunsberg bispedømme lønner bispedømmets prester og holder kontor og stab for Tunsberg bispedømmeråd /Tunsberg biskop. Tunsberg bispedømmeråd driver også prosjekt, rådgivning og utviklingsarbeid i bispedømmets menigheter.

Vurderinger av vesentlige forhold

I 2017 har Tunsberg bispedømme disponert tildelingen på driftssiden på kr 117 429 000. I tillegg har Tunsberg bispedømme fått tildelt tilskudd til trosopplæring/annen kirkelig virksomhet og midler fra Opplysningsvesenets fond med kr 39 395 000. Tunsberg bispedømme fikk i 2017 også ekstra midler til den nasjonal gravplassforvaltningen – en juridisk rådgiver i et 3-årig prosjekt. Tildelingen var på kr 1 350 000.

Tunsberg bispedømme har totalt et underskudd i 2017 på drift – tilskuddsgruppe 1A - på kr 802 000. På tilskudd til trosopplæring/annen kirkelig virksomhet, osv. – tilskuddsgruppe 1B - er det et overskudd på kr 557 000. Når det gjelder gravplassforvaltningen ble overskuddet på 20 000.

Av bispedømmets tildeling går 93,3 % til lønnskostnader. 81,5 % av tildelingen er brukt til prestedtjeneste. Andel lønnskostnader ligger høyt og utfordrer kostnadene til kompetanseutvikling og tilsattes pålagte godtgjørelse og driften generelt.

Tunsberg bispedømme tilsatte 8 nye prester i 2017. Det har over flere år vært en forholdsvis stor turnover i bispedømmet som i vesentlighet skyldes høyt aldersgjennomsnitt i bispedømmet. Ved vakanser på grunn av sykdom, permisjon eller skifte i stilling har det vært satt inn vikarer i nøkternt omfang. Vikariatene har vært løst på en kostnadseffektiv måte gjennom bruk av egne ressurser, innleide pensjonister og organisering i prostiene. Prostene leverer hvert halvår oversikt over ressursbehov og planlagte løsninger av vikarbehovene. Dette gir et godt grunnlag for disponering av menneskelige ressurser i bispedømmet.

I 2017 er det gjennomført samtaler med samtlige prostier med tanke på oppfølging av innsparingstiltak vedtatt i bispedømmerådet.

Forvaltning og utbetaling av tilskudd skjer i henhold til regelverk.

Tunsberg bispedømme ble i 2017 gitt tilskudd fra Kirkerådet på kr 39 395 000 inkludert et mindreforbruk på trosopplæringsmidler i 2016 på kr 658 000. Tunsberg bispedømme utbetalte i 2017 kr 28 134 961 i tilskudd til menigheter vedrørende trosopplæring og kr 10 065 000 til annen kirkelig virksomhet (vedrørende diakonstillinger, kateketstillinger og tilskudd til kirkemusikk). I tillegg ble det utbetalt kr 638 000 vedr. midler fra Opplysningsvesenets fond. Ubrukte midler på trosopplæring - kr 557 039 søkes overført til 2018. Tilskuddene til annen kirkelig virksomhet omfatter 15 diakonstillinger og 9 kateketstillinger.

Tønsberg, 01.03.2017

Lill Tone Grahl-Jacobsen
Bispedømmerådsleder

Rolf Simeon Andersen
Stiftsdirektør

Regnskap Tunsberg bispedømmeråd 2017

Regnskapstall fra årsregnskapet 2017	(hele 1000 kr)
Inntekter	-2 684
Tilskudd mv	40 124
Lønn og godtgjørelser	109 700
Andre driftskostnader (drift og mindre anskaffelser)	7 292
Andre driftskostnader (reise, reklame, forsikring mm)	3 329
Finanskostnader og overføringer	0
Sum	157 761
Tildeling fra Kirkerådet	157 536
Netto overskudd (-) / underskudd (+)	225

Vedlegg 1

	BEFOLKNING - KRK MEDL.			KIRKELIGE HANDLINGER 2017				
	Stillings- hjemler*	BEFOLKNING	MEDLEMMER	Gudstjenester søn/helligdag	Gravferder	Konfirmanter	Dåpshandlinger	Vielser
	31.12.2017	31.12.17	12.1.18					
2100 Domprostiet	15,25	72 167	48 492	495	477	377	358	107
2200 Larvik	13	46 818	33 330	545	373	312	279	66
2300 Sandefjord	11,3	62 754	41 719	376	594	357	319	83
2400 Nord-Jarlsberg	14,0	67 557	46 600	550	555	365	343	105
2500 Drammen	12,5	68 849	38 214	386	438	293	271	69
2600 Lier	10,0	57 868	38 159	374	338	350	250	72
2700 Eiker	13,0	63 534	44 379	492	502	439	319	100
2800 Kongsberg	8,5	34 018	24 319	342	277	245	172	54
2900 Ringerike	9,8	37 198	28 820	308	341	250	176	56
3000 Hallingdal	9	20 619	15 261	339	228	186	127	66
SUM Tunsberg	116,35	531 382	359 293	4 207	4 123	3 174	2 614	778

Kriterier for beregning av stillingshjemler:
 * Senior-, sykehus-, fengsels- og studentprester er holdt utenfor
 * Kun gjennomførte nedbemanninger pr 31/12-17 er hensyntatt i beregningen

	BEFOLKNING - KRK MEDL.			PRESTERESSURSER PR INNBYGGERE, KIRKELIGE MEDLEMMER OG KIRKELIGE HANDLINGER						
	Stillings- hjemler*	BEFOLKNING	MEDLEMMER	INNBYGGER PR. PREST	KIRKELIG MEDLEM PR. PREST	GUDS- TJENESTER PR. PREST	GRAVFERDER PR. PREST	KONFIR- MANTER PR. PREST	DÅPS- HANDLINGER PR. PREST	VIELSER PR. PREST
	31.12.2017	31.12.17	12.1.18							
2100 Domprostiet	15,25	72 167	48 492	4 732,26	3 179,80	32,46	31,28	24,72	23,48	7,02
2200 Larvik	13	46 818	33 330	3 601,38	2 563,85	41,92	24,46	24,00	21,46	5,08
2300 Sandefjord	11,3	62 754	41 719	5 553,45	3 691,95	33,27	38,95	31,59	28,23	7,35
2400 Nord-Jarlsberg	14,0	67 557	46 600	4 825,50	3 328,57	39,29	36,39	26,07	24,50	7,50
2500 Drammen	12,5	68 849	38 214	5 507,92	3 057,12	30,88	28,72	23,44	21,68	5,52
2600 Lier	10,0	57 868	38 159	5 786,80	3 815,90	37,40	22,16	35,00	25,00	7,20
2700 Eiker	13,0	63 534	44 379	4 887,23	3 413,77	37,85	32,92	33,77	24,54	7,69
2800 Kongsberg	8,5	34 018	24 319	4 002,12	2 861,06	40,24	18,16	28,82	20,24	6,35
2900 Ringerike	9,8	37 198	28 820	3 795,71	2 940,82	31,43	22,36	25,51	17,96	5,71
3000 Hallingdal	9	20 619	15 261	2 291,00	1 695,67	37,67	14,95	20,67	14,11	7,33
SUM Tunsberg	116,35	531 382	359 293	4 567,10	3 088,04	36,16	35,44	27,28	22,47	6,69

Kriterier for beregning av stillingshjemler:
 * Senior-, sykehus-, fengsels- og studentprester er holdt utenfor
 * Kun gjennomførte nedbemanninger pr 31/12-17 er hensyntatt i beregningen

Den nye Hønefoss kirke. Foto: Roar Olsen